

Mađarsko-hrvatski pojmovnik elemenata klasične arhitekture

Bastalić, Antea

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:335232>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za hungarologiju, turkologiju i judaistiku

Katedra za hungarologiju

Diplomski rad

Mađarsko-hrvatski pojmovnik elemenata klasične arhitekture

Antea Bastalić

Mentor: dr. sc. Kristina Katalinić, docentica

Sumentor: Boris Dundović, mag. ing. arch.

ZAGREB, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Antea Bastalić, kandidat za magistra hungarologije pri Katedri za hungarologiju na Odsjeku za hungarologiju, turkologiju i judaistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izjavljujem da je diplomski rad pod nazivom *Mađarsko-hrvatski pojmovnik elemenata klasične arhitekture* rezultat vlastitoga istraživanja i u potpunosti samostalno napisan. Također, izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije izravno preuzet iz nenavedene literature ili napisan na nedozvoljen način, te da se tekst u potpunosti temelji na literaturi kako je navedeno u bilješkama, uz poštivanje etičkih standarda u citiranju i korištenju izvora.

U Zagrebu, 1. rujna 2020.

Sažetak

Jedan od najvećih izazova u prevodilačkom radu i odabiru odgovarajućih jezičnih ekvivalenata proizlazi iz korištenja stručne terminologije. Naime, opći jednojezični i dvojezični rječnici u pravilu ne uključuju leksik stručnih područja, ili ga pak uvrštavaju u često nedostatnoj količini koja nerijetko ne zadovoljava potrebe prevođenja tekstova iz specijaliziranih područja. Ta je problematika još više naglašena u slučaju prevođenja manjih svjetskih jezika. Cilj ovog diplomskog rada izrada je dvojezičnog pojmovnika koji sadržava najčešće korištenu arhitektonsku terminologiju iz područja klasične arhitekture, kao najplodnijeg stilskog razdoblja čiji je oblikovni jezik uvelike korišten kao uzor i inspiracija u kasnijim stoljećima. Kao jezik-izvor odabran je mađarski, dok je jezik-cilj hrvatski jezik.

Diplomski se rad sastoji od dvije veće cjeline. Prva cjelina ukratko opisuje teorijsku podlogu izrade pojmovnika, odnosno leksikografska te terminološka načela. U drugoj cjelini prikazan je proces izrade pojmovnika: navodi se građa iz koje su preuzeti termini, obrazlažu se kriteriji po kojima su oni odabrani te se opisuje konstrukcija sâmog pojmovnika. Nadalje, navedeni su glavni izazovi u sastavljanju ovog terminološkog dvojezičnog djela, poput problematike jezične ekvivalencije i slučaja višeznačnosti, potkrijepljeni primjerima. Ponuđen je i pokušaj konceptualne organizacije pojmovnika na temelju manjeg broja termina preuzetih iz korpusa pojmovnika.

Ključne riječi: pojmovnik, klasična arhitektura, leksikografija, terminologija, mađarski jezik, hrvatski jezik

Summary

One of the biggest challenges in translation and the selection of appropriate language equivalents lies in the use of professional terminology. General monolingual and bilingual dictionaries generally do not include a lexicon of professional fields, or they include it in an insufficient amount that often does not meet the needs of translating texts from specialized fields. This issue is even more emphasized in the case of translating minor world languages. The aim of this thesis is to create a bilingual glossary containing the most commonly used architectural terminology in the field of classical architecture, as the most prolific stylistic period whose design language was widely used as a role model and inspiration in later centuries. Hungarian was chosen as the source language, while the target language is Croatian.

The thesis consists of two larger units. The first unit briefly describes the theoretical basis of glossary making, i.e. lexicographic and terminological principles. The second unit presents the process of making a glossary: the materials from which the terms were taken are listed, the criteria by which they were selected are explained and the construction of the glossary itself is described. Furthermore, the main challenges in compiling this terminological bilingual work are listed, such as the issue of language equivalence and the case of synonymy, supported by examples. An attempt was also offered to conceptually organize the glossary based on a smaller number of terms taken from the glossary corpus.

Key words: glossary, classical architecture, lexicography, terminology, Hungarian language, Croatian language

Összefoglalás

A fordítói munka és a megfelelő nyelvi ekvivalensek kiválasztása során az egyik legnagyobb kihívás a szakterminológia használatából ered. Az általános egy- és kétnyelvű szótárak ugyanis általában nem - vagy gyakran elégtelen mennyiségben tartalmazzák a szakterületek szókincsét, ami gyakran nem felel meg a szakterületekről származó szövegek fordítási igényeinek. Ez a probléma még hangsúlyosabb a kisebb világnyelvek fordítása esetében. A szakdolgozat célja egy kétnyelvű szójegyzék létrehozása, amely tartalmazza a klasszikus építészet területén leggyakrabban használt építészeti terminológiát, mint a legtermékenyebb stílusidőszakot, amelynek építészeti nyelvét széles körben használták példaképként és inspirációként a későbbi évszázadokban. Forrásnyelvként a magyar került kiválasztásra, míg nyelvcélként a horvát.

A dolgozat két nagyobb egységből áll. Az első rész röviden ismerteti a szójegyzék elkészítésének elméleti alapjait, azaz a lexikográfiai és terminológiai alapelveket. A második rész a szójegyzék elkészítésének folyamatát mutatja be: felsorolja azokat a forrásokat, amelyekből a kifejezések származnak, elmagyarázza a kiválasztás kritériumait, és leírja a szójegyzéknek a felépítését. Ezenkívül felsorolja a terminológiai kétnyelvű munka összeállításának fő kihívásait, például a nyelvi egyenértékűség kérdését és a kétértelműség esetét, példákkal alátámasztva. A szakdolgozat kísérletet tesz arra is, hogy létrehozza egy tematikus szójegyzéket, amely a szójegyzékben található szavak szűkebb köréből állna.

Kulcsszavak: szójegyzék, klasszikus építészet, lexikográfia, terminológia, magyar nyelv, horvát nyelv

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Ukratko o leksikografiji	3
3. Rječnik kao leksikografsko djelo.....	4
3.1. Tipologija rječnika.....	4
3.2. Struktura rječnika	5
4. Terminologija i terminografija	7
5. Proces izrade pojmovnika	9
5.1. Prikupljanje građe	9
5.1.1. Izvori na mađarskom jeziku	9
5.1.2. Izvori na hrvatskom jeziku i dopunska literatura	11
5.2. Odabir termina i određenje opsega pojmovnika	13
5.3. Uređenje natuknica.....	14
6. Terminološke poteškoće.....	15
6.1. Jezična ekvivalencija.....	15
6.2. Opći i stručni jezik	17
6.3. Višeznačnost termina.....	18
6.4. Istoznačnost termina.....	21
6.4.1. Istoznačnice	22
6.4.2. Bliskoznačnice.....	23
6.5. Terminološka definicija.....	23
7. Konceptualna inačica pojmovnika	25
8. Zaključak.....	27
9. Izvori i literatura	28
Mađarsko-hrvatski pojmovnik elemenata klasične arhitekture	31

1. Uvod

Ideja za izradu dvojezičnog pojmovnika koji bi sadržavao mađarske, odnosno hrvatske termine iz područja arhitekture potekla je iz iskustva prevođenja na hrvatski jezik jednog mađarskog putopisa.¹ Tijekom procesa prevođenja navedenog putopisa uz uobičajene prijevodne probleme kao jedan od najvećih izazova pokazala se stručna terminologija, vezana uz arhitektonske elemente i obilježja. Naime, dostupni mađarsko-hrvatski rječnici, kao i u pravilu većina općih dvojezičnih rječnika, ne uključuju leksik stručnih područja, ili ga pak uvrštavaju u vrlo skromnoj i često nedostatnoj količini potrebnoj za prijevod stručnijih tekstova, tako da je posljedično traganje za odgovarajućom hrvatskom istoznačnicom u velikom broju slučajeva bilo izazovno. Namjera ovog diplomskog rada je pokušaj da se, barem djelomično, doskoči ovom problemu izradom pojmovnika koji sadržava arhitektonsku terminologiju na mađarskom jeziku, kao i hrvatske ekvivalente pojmova. Kako bi se suzio opseg pojmovnika, u konačnici su odabrani termini vezani uz klasičnu arhitekturu, odnosno arhitekturu antičke Grčke i Rima te njenih kasnijih derivacija: antička je arhitektura, kao najplodnije stilsko razdoblje, i u kasnijim stoljećima poslužila kao inspiracija nebrojenim arhitektima i umjetnicima, a odjeci njenog oblikovnog jezika korišteni su u mnogim kasnijim stilskim slogovima.

Diplomski je rad podijeljen u dvije veće cjeline. Prva cjelina ukratko opisuje teorijsku podlogu: leksikografiju kao lingvističku disciplinu i njezin dvojbeni status, potom rječnik kao najčešće i, prema mišljenju mnogih, najvažnije leksikografsko djelo, kao i njegovu strukturu te se predstavlja jedna moguća klasifikacija rječnika. Nadalje, ukratko se opisuje terminologija čije su metode od velike važnosti u sastavljanju dvojezičnog leksikografskog djela koje uključuje stručnu terminologiju.

Drugi dio rada, osim sâmog pojmovnika, donosi i prikaz procesa njegove izrade: navodi se građa korištena za ekscerpciju pojmova, kao i njihova kratka analiza, te se obrazlažu kriteriji odabira pojmova te način na koji su natuknice sastavljene, odnosno sâma konstrukcija pojmovnika. Opisuju se glavni izazovi u njegovom sastavljanju, ili kako ih naziva Zgusta,

¹ Riječ je o putopisu *Balkáni levelek (Balkanska pisma)*, djelu mađarskog arhitekta Ernőa Foerka iz 1917. godine, čiji je prijevod na hrvatski jezik izrađen u okviru obaveza na izbornom kolegiju *Mađarska arhitektura i urbanizam 19. stoljeća*, pod mentorstvom izvođača kolegija Borisa Dundovića.

leksikografove Scile i Haribde,² koje uključuju poteškoće prilikom pronalaska odgovarajućih jezičnih ekvivalenata, diferencijaciju termina općeg i stručnog jezika, kao i problem višeznačnosti te istoznačnosti, odnosno homonima i sinonima te naposljetku terminološka definicija. U zadnjem je poglavlju ponuđen pokušaj konceptualne organizacije pojmovnika na temelju manjeg broja termina.

² Zgusta, Ladislav, *Priručnik leksikografije*, Sarajevo: Svjetlost, 1971., str. 272.

2. Ukratko o leksikografiji

Pišući o leksikografiji, prikladno je započeti s definicijom, odnosno objašnjenjem značenja: mrežno izdanje Hrvatske enciklopedije Leksikografskog zavoda Miroslava Krležea tako pod pojmom 'leksikografija' podrazumijeva sustavno popisivanje, opis i tumačenje rječničkoga blaga jednoga ili više jezika, promatranoga sa stajališta oblika, značenja i kombinacija jezičnih jedinica, prema određenim, obično unaprijed utvrđenim ili dogovorenim kriterijima, kao i objavljivanje rezultata takva rada u obliku knjige ili pak u kakvu drugom obliku.³ Leksikografija je disciplina s iznimno dugom poviješću, čiji se začeci mogu pratiti sve do pisarskih škola drevne Mezopotamije, i čiji je povijesni razvitak pratio tiskarsku te kasnije i računalnu revoluciju, koje su utjecale na metode prikupljanja podataka te u konačnici i na sâm izgled leksikografskih djela. Unatoč svojoj iznimno dugoj povijesti, neprojenim leksikografskim djelima i činjenici da je prethodila razvoju modernih lingvističkih disciplina, teorijsko uporište leksikografije do danas nije u potpunosti razrađeno,⁴ kao niti područje njena djelovanja, dok terminologija vezana uz nju počesto nije u potpunosti ujednačena, a upitan je i sâm njezin status kao lingvističke discipline – tako se katkad leksikografija primjerice smatra tek granom leksikologije ili pak njezinom praktičnom primjenom. Na tome se tragu sve češće spominje metaleksikografija, kao svojevrsni širi krovni pojam pod kojim se podrazumijeva proučavanje strukture i upotrebe leksikografskih djela, njihova povijest, kao i teorijska podloga te metode kojima se ona služi.

Leksikografska je djelatnost usko povezana s drugim lingvističkim disciplinama, poput leksikologije, semantike i etimologije, i katkad nije lako u potpunosti razlučiti granice između njih; drugim riječima, leksikografija je mjesto iznimne interdisciplinarnosti⁵ te je njezina suradnja s drugim lingvističkim disciplinama ne samo poželjna, već i nužna. Premda je često smatrana zanemarenom disciplinom, treba napomenuti kako je u posljednjim desetljećima ipak vidljiv pozitivan napredak u vidu leksikografskih promišljanja, naročito u kontekstu suvremenog digitalnog doba u kojem živimo i svih mogućnosti koje nam ono može pružiti.

³ [leksikografija | Hrvatska enciklopedija](#) (pristupljeno 15.9.2022.)

⁴ Tako I. Filipović Petrović leksikografiju naziva zanatom bez teorije. Filipović Petrović, Ivana, *Kada se sretnu leksikografija i frazeologija – O statusu frazema u jeziku*, Zagreb: Srednja Europa, 2018., str. 203.

⁵ Filipović Petrović, Ivana, *Kada se sretnu leksikografija i frazeologija – O statusu frazema u jeziku*, 2018., VII.

3. Rječnik kao leksikografsko djelo

Postoji više vrsta leksikografskih djela, između kojih se granice katkad ne mogu jasno razlučiti, no kao najpoznatije svakako se izdvaja rječnik. Zbog svoje raznolikosti u odnosu na informacije koje pruža, definiciju rječnika nije lagano formulirati. Prema Svensénu, rječnik je djelo koje sadrži informacije o značenju riječi i njihovom korištenju u specifičnim situacijama u komunikaciji, a od drugih se izvora informacija razlikuje po tome što ih on ne svrstava po koherentnom poretku, već ih razloma na manje odjeljke, koje se nazivaju rječničkim člancima. Članci su obično raspoređeni arbitrarno u odnosu na njihov sadržaj, najčešće po abecednom redu.⁶

Rječnik i enciklopedija usko su povezane kategorije čija je zajednička osobina organizacija natuknica u najčešće abecednom redu, no glavna razlika između njih leži u prirodi njihovih natuknica: pojednostavljeno, dok je rječnik o riječima, enciklopedija je o stvarima.⁷ Svensén razliku objašnjava time da enciklopedija sadrži i prenosi znanje o svijetu, dok rječnik pruža informacije o individualnim jedinicama u komunikacijskom sistemu, odnosno jeziku, pomoću kojih ljudi razmjenjuju poruke o svijetu, a nudi i pojednostavljeno objašnjenje kako rječnik odgovara na pitanje 'Što znači ova riječ?', dok se enciklopedija pita 'Što je ta riječ?'⁸ Također je bitno spomenuti granični tip, poznat kao enciklopedijski rječnik, u svojoj biti leksikografsko djelo s makrostrukturom rječnika koje sadrži određene enciklopedijske značajke.

3.1. Tipologija rječnika

Velik je broj lingvista pokušao svrstati rječnička djela u jasno razrađenu tipologiju. Temeljno pitanje koje se pritom nameće jest treba li organizirati kategorije prema već postojećim rječnicima ili pak u prvom redu usustaviti kategorije na teoretskoj podlozi i potom rječnike po njihovim karakteristikama i informacijama koje nude svrstati u te iste kategorije.

⁶ Svensén, Bo, *Practical lexicography; Principles and methods of dictionary making*, Oxford: Oxford University Press, 1993., str. 3-4.

⁷ Landau, Sidney I., *Dictionaries: the art and craft of lexicography*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001., str. 6.

⁸ Svensén, Bo, *Practical lexicography; Principles and methods of dictionary making*, 1993., str. 1.

U oba je slučaja potrebno odrediti kriterije i karakteristike po kojima se rječnici razlikuju, no s obzirom na raznolikost rječnika, takvih je kriterija mnogo, i jasno određene granice između različitih tipova u pojedinim slučajevima ne postoje.

Gotovo svaki autor koji se pobliže bavi leksikografijom nudi svoj vlastiti pokušaj tipologije. Fóris tako dijeli rječnike prema više različitih kriterija: na temelju opsega razlikuje džepne rječnike, male, priručne, regularne i velike, a na temelju broja korištenih jezika na jednojezične, dvojezične i višejezične. Prema funkciji dijeli ih na aktivne rječnike, koji služe razumijevanju, i pasivne koji služe učenju. Po načinu nizanja natuknica razlikuje abecedne i tematske rječnike, a prema području koje pokrivaju opće i stručne, odnosno specijalizirane; pod stručne navodi i rječnike koji se ne bave standardnim nacionalnim jezikom, primjerice rječnike žargonizama i dijalektizama. I naposljetku, prema njihovom obliku razlikuje tiskane, elektroničke te internetske rječnike.⁹

3.2. Struktura rječnika

Rječnici imaju dvojnu strukturu, makrostrukturu i mikrostrukturu, koje su neodvojive i međuovisne. Makrostruktura predstavlja način na koji su organizirane natuknice unutar rječnika.¹⁰ Mikrostrukturu pak čine informacije koje sadrži rječnički članak, a njezin opseg ovisi o tipu rječnika: to mogu biti primjerice gramatičke informacije, etimologija, sinonimi, frazemi te objašnjenje značenja i primjeri uporabe. Makrostruktura rječnika čita se vertikalno, a mikrostruktura horizontalno.¹¹ Fóris uz već navedene strukture razlikuje i megastrukturu, koja osim sâmog rječnika uključuje i dijelove izvan njega, primjerice predgovor, kazalo, upute za uporabu itd., te mezo- ili mediostrukturu, pod kojom podrazumijeva rječničke uputnice.¹²

Zaseban odlomak unutar rječnika, odnosno skup informacija koji se veže uz jednu leksičku jedinicu naziva se rječničkim člankom. Članak se sastoji od dva elementa: glave

⁹ Usp. Fóris, Ágota, *Lexikológiai és lexikográfiai ismeretek magyar (mint idegen nyelv) tanároknak*, Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, L'Harmattan Kiadó, 2018., str. 39-41.

¹⁰ Poneki autori makrostrukturu izjednačavaju s nomenklaturom, odnosno popisom riječi koje su uvrštene u rječnik. Filipović Petrović, Ivana, *Kada se sretnu leksikografija i frazeologija – O statusu frazema u jeziku*, 2018., str. 29.

¹¹ Isto, str. 30.

¹² Usp. Fóris, Ágota, *Lexikológiai és lexikográfiai ismeretek magyar (mint idegen nyelv) tanároknak*, 2018., str. 53.

članka ili leme i tijela članka. Lema sadrži leksičku natuknicu, uvijek u kanonskom obliku koja služi kao naslov članka, te dodatne informacije koje variraju od rječnika do rječnika i ovise o njegovoj vrsti, opsegu i ciljanoj grupi korisnika; to mogu biti gramatičke informacije poput vrste riječi, roda i vida, zatim primjeri upotrebe, informacije o izgovoru ili etimološke informacije. Tijelo članka pak donosi značenje leksičke jedinice, što može uključivati primjere upotrebe, stilističke i semantičke odrednice te leksikografsku definiciju leksičke jedinice, odnosno semantički ekvivalent ili istovrijednice u slučaju dvojezičnih rječnika.

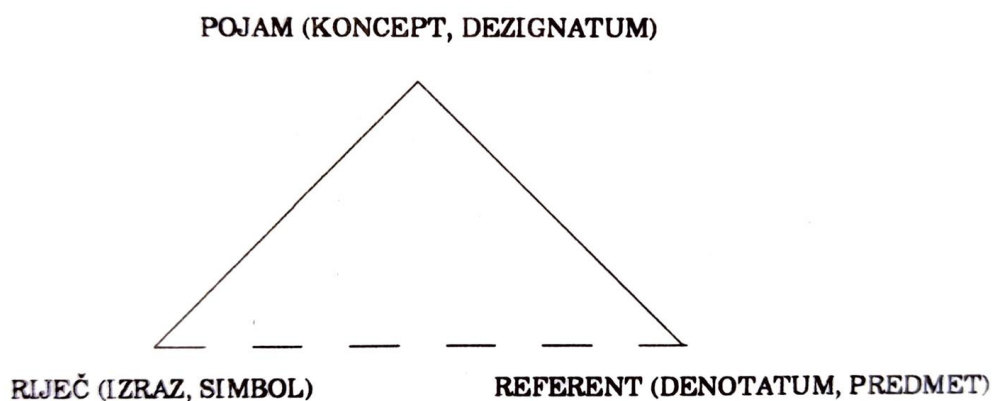
Rječnički članak također može uključivati uputnice, odnosno oznake pomoću kojih se jedna natuknica upućuje na drugu, kao i stilske i uporabne odrednice koje označavaju da je, primjerice, natuknica arhaična ili kolokvijalna.¹³

¹³ Usp. Bratanić-Čimbur, Maja, „Prilog za dvojezičnu leksikografsku teoriju“, u: *Jezik* 1-23/1979, Zagreb, str. 5-6. i Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, *Hrvatski terminološki priručnik*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2012., str. 93-96.

4. Terminologija i terminografija

Premda terminologija zazire od višeznačnosti, sâm je njezin naziv višeznačan: u jednome značenju istoznačna je s nazivljem i tada označava sustav naziva koji se upotrebljava u određenom znanstvenom ili stručnom području. U drugome značenju istoznačna je s riječju nazislovlje i tada se odnosi na znanost koja proučava postanak pojmova, odnose i veze među njima, njihova svojstva i opise, odnose između objekta, pojma i označioca, usklađivanje naziva i pojma, metode terminološke leksikografije te probleme izgradnje terminoloških baza podataka.¹⁴ Terminologija se razvila u znanstvenu disciplinu tridesetih godina prošloga stoljeća kao rezultat rada austrijskog inženjera Eugena Wüster, koji je ukazao na potrebu međunarodne standardizacije tehničkog jezika, te se razgranala na više škola od kojih je važno spomenuti Prašku, čiji je utemeljitelj Wüster.

Terminološki je pristup onomaziološki, budući da se temelji na pojmovima od kojih se dalje kreće prema nazivima, pritom se oslanjajući na poznati trokut Ogdena i Richardsa, koji slikovito prikazuje njihove odnose.

Slika 1. Trokut Ogdena i Richardsa (izvor: Bratanić, *Rječnik i kultura*, 1991., str. 19.)

¹⁴ Mihaljević, Milica, *Terminološki priručnik*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1998., str. 8.

Denotat predstavlja sâmu konkretnu ili apstraktnu stvar koja postoji u izvanjezičnom svijetu, dok je dezinat ili pojam njezina odgovarajuća kognitivna reprezentacija koja se formira u našem umu,¹⁵ a riječ se koristi u komunikaciji kao izraz koji se može proslijediti slušaocu ili čitatelju.¹⁶

ISO 1087 standard uveo je 1975. godine naziv terminografija, pod njom podrazumijevajući terminološku leksikografiju, odnosno sastavljanje leksikografskih djela prema terminološkim principima.¹⁷ Osnovne su funkcije terminoloških leksikografskih djela da:

- 1) služe kao izvor obavijesti stručnjacima i nestručnjacima o nazivima određene struke,
- 2) omogućuju bolje normiranje i usustavljivanje naziva pojedine struke,
- 3) omogućuju bolji razvoj struke i postojanost stručnog i općeg jezika,
- 4) povezuju nazive jednog jezika s nazivima drugih jezika i tako olakšavaju međunarodne stručne, trgovačke i kulturne veze.¹⁸

¹⁵ Bratanić za denotat predlaže naziv referent, a za dezinat koncept. Bratanić, Maja, *Rječnik i kultura*, Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije, 1991., str. 19.

¹⁶ Usp. Zgusta, Ladislav, *Priručnik leksikografije*, 1971., str. 38.

¹⁷ Fuertes-Olivera, Pedro A., Tarp, Sven, *Theory and Practice of Specialised Online Dictionaries: Lexicography versus Terminography*, Berlin; Boston: De Gruyter, Lexicographica series maior, vol. 146, 2014., str. 28.

¹⁸ Mihaljević, Milica, *Terminološki priručnik*, 1998., str. 41.

5. Proces izrade pojmovnika

U svome kapitalnom djelu *Priručnik leksikografije* Zgusta predlaže sljedeći redosljed koraka potrebnih za sastavljanje rječnika, odnosno u širem smislu leksikografskog djela:

1. skupljanje građe,
2. odabiranje odrednica,
3. konstruiranje odrednica,
4. uređenje odrednica.¹⁹

Predloženim sam se smjernicama djelomično vodila pri sastavljanju ovog pojmovnika, i u ovome ću poglavlju detaljnije opisati sâm tijek procesa njegove izrade.

5.1. Prikupljanje građe

5.1.1. Izvori na mađarskom jeziku

Prvi korak ka izradi pojmovnika bio je izbor građe za ekscerpciju pojmova. Odabir kvalitetnih i stručnih izvora od iznimne je važnosti u sastavljanju leksikografskog djela, budući da direktno utječu na dobiveni korpus. Za terminologiju na mađarskome jeziku korišteni su sljedeći izvori:

- Déry Attila, *Építészeti szakkifejezések szótára - Az építészet régi és új szavai*, Budapest: TERC Kft., 2011.
- Major Máté, *Építészettörténeti és építészetelméleti értelmező szótár*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 1983.
- *Művészeti kislexikon*, Végh János (ur.), Budapest: Corvina Kiadó, 2006.
- Zádor Anna, *Építészeti szakszótár*, Budapest: Corvina Kiadó, 1984.
- Szentkirályi, Zoltán; Détshy, Mihály, *Az építészet rövid története I.*, Budapest: TERC Kft., 2013.

¹⁹ Zgusta, Ladislav, *Priručnik leksikografije*, 1971, str. 212.

Od navedenih je rječnika svakako terminološki najopsežniji *Építészeti szakkifejezések szótára*, autora Attila Déryja. Osim konkretnih termina vezanih uz arhitekturu, navodi i nazive kemijskih spojeva korištenih u građevinarstvu (*acidum phosphoricum* – foszforsav (H_3PO_4)), kao i nazive određenih mađarskih institucija (*ÁÉV* – Állami Építőipari Vállalat). S lingvističkog gledišta njegov je rječnik naročito zanimljiv zbog velikog broja uvrštenih regionalizama, kao i zastarjelica te posuđenica, od kojih prevladavaju germanizmi (*drejslicc* – triglif, od njem. der Dreischlitz). Druga zanimljivost je navođenje čak i pogrešnih ortografija, tako uz natuknicu *terpidarium* nalazimo objašnjenje 'prošireni krivi način pisanja tepidariuma'. *Művészeti kislexikon* s druge je strane laički najpristupačniji, koristi jednostavniji jezik i velik broj ilustracija. *Kislexikon* osim arhitektonskih termina navodi i imena umjetničkih pravaca, poznatih slikara i arhitekata te uključuje niz natuknica vezanih uz mađarsku umjetnost i arhitekturu. Posebnost po kojoj se ističe Majorov *Építészettörténeti és építészetelméleti értelmező szótár* je u navođenju jezičnih ekvivalenata uz svaku natuknicu, na engleskom, francuskom, njemačkom, talijanskom i ruskom jeziku, što je bilo od velike pomoći u izradi ovog pojmovnika.

Svi korišteni rječnici su abecedno organizirani i uključuju ilustracije uz dio natuknica, uz iznimku *Építészeti szakkifejezések szótára*, koji donosi manji broj ilustracija u dodatku na kraju rječnika. Nadalje, svi rječnici pružaju određene etimološke informacije posuđenica, odnosno navode jezik davatelj iz kojega one potječu (u najvećem broju slučajeva to su grčki i latinski); također, kod manjeg dijela natuknica navode i mađarski prijevod izvorne riječi, primjerice, pod natuknicom 'aedicula' u *Művészeti kislexikonu* navedeno je 'latin: *templomocska*.'

Az építészet rövid története korišten je kao kontrolni izvor terminologije i izuzetak je među mađarskim izvorima po tome što nije leksikografsko djelo, već povijesni pregled arhitekture od najranijih početaka do današnjega doba, podijeljen u više svezaka, a za potrebe ovog rada korišten je prvi budući da pokriva područje antičke Grčke i Rima. U ovom je izvoru primijećeno više slučajeva pravopisnih nepodudaranja, tako se primjerice na različitim mjestima u knjizi navodi *metopa* i *metópa*, što se vjerojatno u pojedinim slučajevima može pripisati tiskarskoj grešci, no usustavljenost terminologije od velike je važnosti u terminološkom radu i takve bi se greške morale u najvećoj mjeri izbjegavati.

5.1.2. Izvori na hrvatskom jeziku i dopunska literatura

Odabir odgovarajuće građe na hrvatskom jeziku za kontrastivnu usporedbu i pronalazak te provjeru jezičnih ekvivalenata pokazao se kao znatno zahtjevniji zadatak zbog manjka prikladne literature. Od tiskane su građe za izradu ovog pojmovnika naposljetku korištena sljedeća djela:

- *Enciklopedija likovnih umjetnosti 1-4*, Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ, 1960.-1966.
- *Ilustrirani rječnik arhitekture i građevinarstva; hrvatsko-engleski i englesko-hrvatski*, Vulelija Zoran (ur.), Zagreb: Masmedia, 2008.
- Müller Werner, Vogel Gunther, *Atlas arhitekture 1*, Zagreb: Golden marketing, Institut građevinarstva Hrvatske, Zagreb, 1999.
- *Jansonova povijest umjetnosti – zapadna tradicija*, Davies, Penelope, J. E. (et. al.), Varaždin: Stanek, 2021.
- *The Oxford dictionary of architecture*, Stevens, Curl, James, Oxford: Oxford university press, 2015.

Enciklopedija likovnih umjetnosti opsežno je djelo podijeljeno na četiri sveska koje pokriva područje arhitekture i likovnih umjetnosti, a uključuje i velik broj poznatih (i manje poznatih) umjetnika, kao i geografskih lokacija od posebnog značaja na polju umjetnosti, naročito na području bivše Jugoslavije. *Ilustrirani rječnik arhitekture i građevinarstva*, iako prvenstveno navodi pojmove vezane uz građevinarstvo, velik naglasak stavlja na terminologiju klasične arhitekture, a uključuje i pojmove iz područja geologije, ekologije i elektrotehnike. Rječnik je podijeljen na dva dijela, hrvatsko-engleski i englesko-hrvatski. *Atlas arhitekture* kronološki je podijeljen na dva dijela, od kojih je za potrebe ovog pojmovnika korišten prvi. Premda po svojoj koncepciji nije rječnik, smatram da je djelo od velikog stručnog značaja na polju arhitektonske terminologije te je poslužio kao dopunska literatura.

Jansonova Povijest umjetnosti već je dugo vremena nezaobilazno štivo studenata povijesti umjetnosti, koje nudi povijesni pregled umjetnosti i arhitekture zapadnog svijeta. Poput *Atlasa*, *Janson* je korišten za provjeru određenih termina, dok je *Oxfordov* engleski rječnik arhitekture poslužio kao svojevrsna poveznica između mađarskih i hrvatskih termina posredstvom engleskih.

Od najvećeg je značaja za izradu ovog pojmovnika i provjeru jezičnih ekvivalenata svakako bio Pojmovnik klasične arhitekture (skraćeno KLAS). KLAS je projekt nastao u suradnji Instituta za povijest umjetnosti i Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, financiran od strane Hrvatske zaklade za znanost, čija je namjera usustavljenje terminologije na hrvatskom jeziku iz područja klasične arhitekture. Od 2021. godine dostupan je kao prvi dio projekta u *online* obliku na Struni, terminološkoj bazi hrvatskog strukovnog nazivlja ([klasična arhitektura | Struna | Hrvatsko strukovno nazivlje \(ihjj.hr\)](http://klasicna.arhitektura.hr)), a za 2023. godinu planirano je izdanje Ilustriranog pojmovnika klasične arhitekture, kao glavni i krajnji cilj cijelog projekta²⁰. KLAS uz natuknice navodi objašnjenje, ekvivalente na drugim jezicima te sinonime ukoliko postoje, kao i određene napomene uz te poveznice.

The screenshot shows the Struna website interface. At the top is the Struna logo with the tagline 'Hrvatsko strukovno nazivlje'. Below the logo is a navigation bar with links: Projekti, O Struni, Publikacije, Novosti, ACTT 2013, Poveznice, Kontakt, and a button for 'HRVATSKI TERMINOLOŠKI PORTAL'. Below the navigation bar is a search bar with the placeholder text 'upišite naziv za pretraživanje...' and a red 'TRAŽI' button. Below the search bar is a table with the following data:

tolos <i>im. m. jd.</i>	
definicija	antička grčka građevina na kružnoj osnovi
istovrijednice	engleski: tholos
poveznica	http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=61637
napomena	Tolos je često hram s celom i pteronom.
razredba	polje: povijest umjetnosti grana: povijest i teorija likovnih umjetnosti, arhitekture, urbanizma i vizualnih komunikacija projekt: Pojmovnik klasične arhitekture

Slika 2. Primjer pretraživača KLAS-a

²⁰ [KLAS – Croatian Glossary of Classical Architecture with English as a Referent Language \(ipu.hr\)](http://klasicna.arhitektura.hr) (pristupljeno 4.5.2023.)

5.2. Odabir termina i određenje opsega pojmovnika

Pod pojmom klasične arhitekture u prvom se redu podrazumijeva arhitektura grčke i rimske antike, kronološki smještena okvirno od 8. st. pr.n.e. i 5. stoljeća, odnosno od pojave najranije grčke arhajske umjetnosti do propasti Zapadnog Rimskog Carstva. Arhitektonski vokabular toga doba poslužio je kao nepresušan izvor nadahnuća kasnijim razdobljima, naročito od vremena renesanse do klasicizma, a njegov je utjecaj vidljiv i u današnjoj arhitekturi, premda u značajno manjoj mjeri negoli u prethodnim stoljećima.

Odabir koji će pojmovi biti uvršteni u pojmovnik nije bio lak zadatak, i u tome procesu vodila sam se određenim smjernicama. U prvome su redu uvršteni termini koji se vežu uz razdoblje antičke Grčke i Rima, no uključen je i dio kasnije nastalih arhitektonskih oblika koji se nadovezuju na antiku, poput primjerice diglifa, renesansne verzije antičkog triglifa. Uvršten je određen broj riječi koji više pripadaju općem negoli stručnom registru jezika, naročito onih koje tvore složenice koje se pojavljuju u pojmovniku: premda ti termini nisu strogo vezani uz klasičnu arhitekturu, ipak smatram da su nezaobilazni u pojmovniku ove vrste, poput svoda, luka, pročelja i reljefa. Također, u slučaju već spomenutih složenica, smatram da je bilo nužno uvrstiti i glavne sastavnice koje ih tvore: primjerice, u pojmovnik su uključeni termini *dongaboltozat* i *keresztboltozat* (bačvasti i križni svod), pa je tom analogijom uvrštena i riječ *boltozat* (svod). Međutim, kako bi se povukla granica i kako se ovaj pojmovnik ne bi naprosto pretvorio u rječnik građevinarstva, ipak je naveden manji broj takvih općih riječi.

Jedna od glavnih smjernica pri odabiru termina bila je njihova učestalost: najveći broj odabranih riječi pojavljuje se u najmanje dva mađarska rječnika; iznimke su riječi za koje sam smatrala da su zanimljive ili pak bitne u kontekstu ovog područja arhitekture. Također, postojanje termina u bazi Strune bila je važna smjernica, premda i u ovom slučaju ima pojedinih iznimaka. Radi smanjenja opsega pojmovnika nisu uvršteni termini koji se odnose na ranokršćansku arhitekturu, čiji se prvi spomenici javljaju u kasnom dobu Rimskog Carstva, a izostavljene su i određene riječi koje, premda se pojavljuju unutar KLAS-a, nisu karakteristične za klasičnu arhitekturu, već druga stilska i povijesna razdoblja, primjerice zigurat, kiklopske zidine i branič-kula. Izuzetak je primjerice pojam obelisk, koji, premda egipatskog porijekla, već od doba Rimljana često krasi europske gradove, a u manjim se dimenzijama kasnije koristi i kao arhitektonska dekoracija.

5.3. Uređenje natuknica

Nakon određenja opsega pojmovnika i ekscerpcije građe odabrani su pojmovi uvršteni u abecedno organiziranu tablicu unutar programa Microsoft Office Word. Umjesto tradicionalnog izgleda rječnika odabran je tablični format radi jednostavnije preglednosti pojmova: četiri prva stupca predstavljaju četiri mađarska rječnika iz kojih je preuzeta građa, peti ekvivalente na hrvatskom jeziku te šesti i posljednji definiciju pojmova. Odabran je smjer mađarsko-hrvatski, odnosno mađarski je u ovom pojmovniku jezik-izvor, dok je hrvatski jezik-cilj. Pojmovi su abecedno organizirani prema terminu u prvom stupcu.

U slučaju sinonima odabran je primarni pojam, odnosno onaj koji se češće koristi ili navodi u literaturi, dok su drugi pomoću uputnica u obliku strelice (→) upućeni na njega te se uz njih ne navodi definicija. Također, u pojedinim stupcima koji sadrže definicije nalazi se napomena '*vidi i*', uz koju strelica upućuje na termin usko povezan s terminom koji je definiran. Pojmovi u prva četiri stupca tablice, odnosno mađarski nazivi, prikazani su u istom broju u kojem ih navode korišteni rječnici, većinom u jednini, uz nekolicinu u množini – u tome je slučaju pored pojma dodana napomena '*(pl.)*'. Druge su gramatičke informacije radi smanjenja opsega pojmovnika izostavljene. Manji broj pojmova u korištenoj se građi ne pojavljuje kao zasebna natuknica, već kao dio sadržaja drugih natuknica, te su ti pojmovi stavljeni u obliku zagrade.

Nadalje, u slučaju hrvatskih ekvivalenata uz određen broj pojmova navedene su stilske i uporabne odrednice, odnosno odrednice normativnog statusa, većinom preuzete iz KLAS-a: (*zast.*) za zastarjele nazive te (*žarg.*) za žargonizam, (*dop.*) za dopuštene istovrijednice te (*prep.*) i (*neprep.*) za preporučene, odnosno nepreporučene nazive.

6. Terminološke poteškoće

6.1. Jezična ekvivalencija

Primarna zadaća dvojezičnog leksikografskog djela je međusobno koordiniranje leksičkih jedinica jednog jezika s odgovarajućim jedinicama drugog jezika koje su im ekvivalentne po leksičkom značenju. Prvi se jezik u literaturi naziva jezikom-izvorom, i prema njemu je dan poredak natuknica, dok je drugi jezik čije se leksičke jedinice povezuju s prvim jezik-cilj.²¹ Ekvivalenti su ujedno i najvažnija informacija koju sadrži dvojezično leksikografsko djelo kao i glavni izvor poteškoća prilikom sastavljanja takvoga rada. Zgusta primarni uzrok u tome vidi u onome što naziva anizomorfizmom jezika, odnosno razlikama u organizaciji postojećih dezinata u pojedinim jezicima; kao naročito problematične ističu se kulturno označene riječi, kada određeni predmet ili pojava izvanlingvističkog materijalnog svijeta postoji samo na jednom govornom području, dok na drugim jezicima taj denotat nije poznat te stoga nema ni imena – u tome se slučaju radi o referencijalnim prazninama.²² Osim sâmog nepostojanja denotata, problem u ekvivalenciji može predstavljati i drugačije organiziran konceptualni sistem: primjerice, riječi koje predstavljaju isti denotat u dva različita jezika mogu imati drugačije konotativno značenje te iz toga razloga ne mogu biti potpuni ekvivalent.

U načelu jezična se ekvivalencija može ugrubo podijeliti na tri stupnja:

- 1) potpuna - kompletna podudarnost između leksičkih jedinica dvaju jezika,
- 2) djelomična / parcijalna – nepotpuna podudarnost,
- 3) nulta – ne postoji ni potpuni niti djelomični ekvivalent u jeziku-cilju.²³

U slučaju djelomične ekvivalencije najbolje rješenje bilo bi ponuditi najbliži postojeći ekvivalent koji postoji u jeziku-cilju uz dodatno objašnjenje, dok u slučaju nulte ekvivalencije treba posegnuti za opisnim ekvivalentom, idealno uz navođenje izvorne leksičke jedinice jezika-izvora.

²¹ U prijevodu Zgustinog djela *Priručnik leksikografije* jezik-izvor i jezik-cilj nazivaju se izvorišni, odnosno odredišni jezik. Zgusta, Ladislav, *Priručnik leksikografije*, 1971, str. 275.

²² Bratanić, Maja, *Rječnik i kultura*, 1991., str. 10.

²³ Svensén, Bo, *Practical lexicography; Principles and methods of dictionary making*, 1993., str. 143.-144.

U jeziku struke referencijalne su praznine vrlo rijetke, no problem može predstavljati različita organizacija unutar konceptualnog sustava.

Prilikom sastavljanja pojmovnika za velik broj termina korišten je potpuni ekvivalent na hrvatskom jeziku, budući da je u većini slučajeva riječ o internacionalizmima iz područja stručnog jezika. Međutim, određen je broj termina ipak zadavao poteškoće, i u ovom ću poglavlju navesti nekolicinu njih.

- *ikerablak* - Na mađarskom jeziku ovaj termin označava prozorsko okno podijeljeno na dva ili više jednaka dijela. U hrvatskom jeziku identičan ekvivalent ne postoji, već se razlikuju bifora, u slučaju dva jednaka otvora, trifora za tri otvora te kvadrifora za četiri. U pojmovniku je ponuđeno sljedeće objašnjenje: 'prozorsko okno razdijeljeno na jednake dijelove (npr. bifora)'.
- *párkány* – Mađarsko-hrvatski rječnik u izdanju Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje pod natuknicom *párkány* nudi kao hrvatski ekvivalent 'izbočina, istaka'²⁴. Premda prijevod nije netočan, *párkány* je vrlo širok pojam, koji uz dodatak prefikasa označava različite arhitektonske elemente koji se u prvom redu razlikuju po mjestu na građevini na kojem se nalaze. Tako primjerice razlikujemo *szemöldökpárkány*, u značenju gornjeg okvira vrata ili prozora, *könyöklőpárkány* koji se odnosi na prozorsku istaku te *övpárkány* koji vizualno odvaja katove u višekatnim građevinama. Kroz izvore i literaturu često se sinonimno koristilo izraze *párkány*, *főpárkány* i *koronázópárkány* u značenju napusta te su stoga u pojmovniku svrstani zajedno²⁵. Kao hrvatski ekvivalent za riječ *párkány* u općenitome smislu može se upotrijebiti termin *vijenac*. Pojmovnik sadrži i riječ *csonkapárkány*, koja označuje klasičnu verziju napusta na kojemu nedostaje friz. U pojmovniku je dano objašnjenje te je ponuđen prijevodni ekvivalent 'krnji napust'.
- *szívléc / tojásléc* – Navedeni se termini odnose na arhitektonske dekoracije profilacija malih dimenzija koji se javljaju u nizu. U hrvatskom jeziku ne postoji potpuni

²⁴ Mađarsko-hrvatski rječnik, Sučević, Međeral, Krešimir (et al.), Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2013., str. 588.

²⁵ Major u svome rječniku pod natuknicom *főpárkány* piše da se sva tri izraza u većini slučajeva koriste u istom smislu, no napominje da ako se ponad napusta nalazi atički kat, koristi se jedino izraz *főpárkány*. Major Máté, *Építészettörténeti és építészeti elméleti értelmező szótár*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 1983., str. 119.

ekvivalent za *tojászléc*, i često se pribjegava engleskom izrazu *egg-and-dart*, no katkad se koristi termin *motiv ovala i strelice*, koji je preuzet iz KLAS-a i uvršten u pojmovnik. *Szívéléc* je srcoliko oblikovani element lezboske kime, za koji ne postoji hrvatski naziv te je stoga u pojmovniku dano objašnjenje.

6.2. Opći i stručni jezik

Stručni je jezik onaj jezik koji se koristi u određenoj znanstvenoj ili tehničkoj struci i omogućuje preciznije sporazumijevanje među stručnjacima toga područja, za razliku od općeg jezika koji je zajednički svim pripadnicima jedne jezične zajednice bez obzira na stupanj obrazovanja ili zanimanje. Svaki se stručni jezik temelji na općem jeziku, njegovom vokabularu i tvorbenim mogućnostima, budući da je proizašao iz iste jezične zajednice kako bi zadovoljio neku posebnu funkciju – on je svojevrsna nadogradnja općeg jezika, i kao takve ih nije moguće strogo odijeliti: rječnici općeg jezika do određene mjere sadrže i stručne riječi koje su s vremenom iz stručnog leksika proširili u opći, i katkad na tom putu poprimile manje specijalizirano značenje. Glavna razlika između riječi općeg i stručnog jezika leži u stupnju njihove opće razumljivosti unutar jezične zajednice i u broju svojih korisnika, odnosno govornika.²⁶

Premda u načelu u terminološko leksikografsko djelo ne ulaze opće riječi, moguće je učiniti iznimku ako se naročito često pojavljuju u tome stručnom području ili su pak bitne u njegovom kontekstu. Pojmovnik u manjoj mjeri sadrži određene riječi koje više pripadaju sloju općeg jezika, nego stručnog. To su ponajprije sljedeće riječi:

árkád	arkada
boltív	luk
boltozat	svod

²⁶ Usp. Mihaljević, Milica, *Terminološki priručnik*, 1998., str. 18-22.

csigalépcső	spiralno stubište
dombormű, relief	reljef
homlokzat	pročelje
kolonnád	kolonada
kupola	kupola
mauzóleum	mauzolej
mennyezet	strop
oszlop	stup
palota	palača
piedesztál	pijedestal
pillér	stupac

Predstavljenu je tablicu moguće dodatno proširiti uključenjem drugih pojmova, ali i skratiti, ovisno o tome gdje postavljamo granicu između općeg i stručnog jezika. Uvidom u tablicu možemo zaključiti kako se uvrštene riječi odnose na općenite konstrukcijske elemente, zajedničke svima ili gotovo svima arhitektonskim stilovima, ne samo klasičnoj arhitekturi.

6.3. Višeznačnost termina

U idealnom je leksičko-semantičkom jezičnom sustavu odnos između označenika i označitelja obostrano jednoznačan, odnosno jednom označitelju odgovara jedan označenik i obrnuto, jednom označeniku odgovara jedan označitelj: riječi koje imaju ovakav simetričan odnos zovu se jednoznačne ili monosemičke riječi. U prirodnim je jezicima potpuna

monosemija rijetka, i velika većina riječi ima više od jednog značenja, budući da je broj označenika mnogo veći od broja morfema. Takve riječi kod kojih se javlja asimetričan odnos između označenika i označitelja nazivaju se višeznačnim riječima i mogu se podijeliti na polisemne, u slučaju da riječ ima dva ili više značenja, i homonimne, kada dvije ili više riječi imaju istog označitelja. Višeznačnost je nužno i ekonomično rješenje svakog jezika, budući da omogućuje govornicima korištenje leksičkog inventara koje već postoji – u suprotnom bi došlo do beskonačnog širenja leksika.

U terminologiji, koja teži svakom pojmu pridružiti samo jedan naziv, višeznačnost nije poželjna i predstavlja problem u obradi termina; terminologija nastoji višeznačnost svesti na najmanju moguću mjeru, budući da se time olakšavaju sporazumijevanja i izbjegavaju nesporazumi među stručnjacima.²⁷

Geneza arhitektonskih elemenata i građevinskih tipova često nije jednosmjerna; primjerice, uzmemo li u obzir riječ 'bazilika', možemo vidjeti da kroz svoju povijest označava prostor, odnosno građevinu različitih namjena i značenja. Mrežno izdanje Hrvatske enciklopedije u izdanju Leksikografskog zavoda Miroslava Krleže pod natuknicom bazilika navodi četiri moguća značenja:

1. u antičkoj grčkoj arhitekturi dvorana u kojoj je službovao arhont basileus (kralj),
2. u antičkoj rimskoj arhitekturi postoje dvije podvrste, *basilica forensis*, javna zgrada koja se nalazila na forumu te *basilica domus*, dvorana u carskim palačama, termama i privatnim vilama,
3. sakralna građevina u kršćanskoj arhitekturi,
4. u Katoličkoj crkvi naziv za liturgijski privilegirane crkve.²⁸

Pojmovnik sadrži veći broj višeznačnih termina, no zbog smanjenja opsega nisu uvrštena sva moguća značenja, već samo ona najčešća. U posljednjem stupcu koje sadrži definiciju ta su značenja obrojčana.

²⁷ Usp. Mihaljević, Milica, *Terminološki priručnik*, 1998., str. 104-106.

²⁸ [bazilika](#) | Hrvatska enciklopedija (pristupljeno 24.6.2023.)

Slijedi nekoliko primjera višeznačnih termina iz pojmovnika:

atrium (mađ.)	= 1. unutarnje dvorište rimske kuće = 2. predvorje u kršćanskim bazilikama
aula (mađ.)	= 1. unutrašnje dvorište grčke kuće = 2. u doba Rimskog Carstva sinonim za palaču
bazilika (mađ.)	= 1. antička rimska javna građevina = 2. kršćanska sakralna građevina
rozetta (mađ.)	= 1. kružni ukras u obliku stilizirana ružina cvijeta = 2. kružni prozor s mrežicom
triclinium (mađ.)	= 1. blagavaonica s ležajevima u rimskoj kući = 2. glavna primaća prostorija u domusu
tambur (hrv.)	= 1. cilindrični dio od kojega je sastavljeno deblo stupa = 2. vertikalni zid kružne ili poligonalne tlocrtne osnove koji nosi kupolu

6.4. Istoznačnost termina

Istoznačnost ili sinonimija naziv je za odnos između označitelja jednog jezika koji su pridruženi istom označeniku; drugim riječima, istoznačnice ili sinonimi riječi su koje imaju različit izraz, tj. označitelj, a isti sadržaj, odnosno označenik.²⁹ Istoznačnice u terminologiji mogu nastati između ostaloga i zbog neobaviještenosti autora, koji uvode različite označitelje za isti označenik ili strane termine prevode na različite načine.³⁰ U terminološkom radu istoznačnice nisu poželjne jer katkad nepotrebno opterećuju i mogu izazvati nesporazume, te se teži svakom označeniku odabrati jedan određeni označitelj.

Više je mogućih načela za vrednovanje istoznačnih naziva:

1. domaće riječi imaju prednost nad stranim,
2. nazivi latinskog i grčkog podrijetla imaju prednost pred nazivima preuzetim iz engleskog, francuskog, njemačkog i drugih jezika,
3. prošireniji naziv ima prednost pred manje proširenim,
4. naziv od kojeg se lakše tvore tvorenice ima prednost pred onim od kojega se ne mogu tvoriti tvorenice,
5. naziv mora biti usklađen sa sustavom književnoga jezika,
6. značenje naziva ne smije se mijenjati bez valjanog razloga; ako jedan naziv već ima određeno značenje, nije nužno istom nazivu davati novo
6. kraći naziv ima prednost pred dugim.³¹

²⁹ Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, *Hrvatski terminološki priručnik*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2012., str. 34.

³⁰ Mihaljević, Milica, *Terminološki priručnik*, 1998., str. 73.

³¹ Isto, str. 77.-78.

6.4.1. Istoznačnice

Apsolutni ili pravi sinonimi, nazivani još i istoznačnicama, riječi su koje se podudaraju i po značenju i po upotrebi, i koje imaju isto denotativno i konotativno značenje.³² Vrlo je mali broj takvih apsolutnih sinonima u jezicima, a prema nekim mišljenjima zapravo niti ne postoje, naročito kada se uzme u obzir konotativno značenje. U većini slučajeva u terminologiji istoznačnicama se smatraju domaći termin i internacionalizam, i pojmovnik uključuje velik broj takvih primjera, od kojih navodim dio:

bábos korlát	= balusztrád
bolthát	= extradados
cseppdísz	= gutta
dombormű	= relief
falsáv	= lizéna
fogsor	= denticuli
ívbellét	= intrados
képszék	= fríz
oszlopfő	= capitellum
oszlopköz	= interkolumnium
ökörfejdís	= bukranon
sudarasodás	= entazis

³² Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, *Hrvatski terminološki priručnik*, 2012., str. 34.

6.4.2. Bliskoznačnice

Djelomični sinonimi ili bliskoznačnice³³ naziv je za sinonime čija se denotacija samo djelomično preklapa, odnosno međusobno su zamjenjivi samo u nekim kontekstima. Dva sinonima mogu također biti bliskoznačnice ako se razlikuju po opsegu svoga sadržaja, i nekoliko se takvih primjera pojavljuje u pojmovniku:

- *bázis / oszlopláb* = baza u širem smislu riječi i podnožje, odnosno baza stupa,
- *oszlopcsarnok / sztoa* = otvoreni prostor okružen stupovljem i stoa kao portik s kolonadom stupova, karakteristična za antičku grčku arhitekturu
- *mellékhajó / oldalhajó* = korišteni kao sinonimni termini u značenju bočnog broda, no *oldalhajó* se više koristi u kontekstu višebrodne građevine čiji su brodovi jednake dužine i visine.³⁴

6.5. Terminološka definicija

Terminološka leksikografska djela, uključujući i ovaj pojmovnik, često sadrže definiciju termina; dapače, ona se smatra poželjnom u djelu ovakve vrste. Zadaća je definicije da jasno opiše značenje pojma i istovremeno ga razgraniči od ostalih pojmova u pojmovnom sustavu. Definicija ima više funkcija: određenje pojma (njegova sadržaja i/ili opsega), utvrđivanje naziva, razgraničenje pojma od drugih pojmova te postavljanje pojmova u međuodnose³⁵. Definicija nalikuje matematičkoj jednadžbi - s jedne se strane nalazi pojam koji treba definirati (*definiendum*), a s druge njegovo određenje (*definiens*)³⁶.

³³ Hudeček i Mihaljević nazivaju ih još i kvazisinonimima. Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, *Hrvatski terminološki priručnik*, 2012., str. 34.

³⁴ Major Máté, *Építészettörténeti és építészetelméleti értelmező szótár*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 1983., str. 235.

³⁵ Mihaljević, Milica, *Terminološki priručnik*, 1998., str. 32.

³⁶ Isto.

Dvije su glavne vrste definicija: sadržajna ili intenzijska te opsegovna ili ekstenzijska. Intenzijska je klasičan tip definicije i potječe od Aristotelove teorije definiranja te se odnosi na sadržaj pojma; ona navodi nadređeni pojam (*genus proximum*) i ograničavajuću karakteristiku (*differentia specifica*) koja ga razgraničuje od ostalih pojmova istoga sustava. Ekstenzijske definicije s druge se strane odnose na obujam pojma, odnosno ona navodi sve podređene pojmove.³⁷

Važno je u što većoj mjeri izbjeći cirkularnost, odnosno kružnost definicije, koja može doći u dva oblika: kada se u definiciji koristi sâma riječ koja se definira te kada se u definiciji koristi dio natukničke riječi, što je česta i prihvatljiva praksa u rječnicima.

U terminološkom se radu prednost daje intenzijskoj, odnosno sadržajnoj definiciji te je ona korištena u pojmovniku, primjerice 'korintski atrij = atrij s više od četiri stupa koji podupiru rub kompluvija'. Iz istog je primjera vidljivo da djelomičnu cirkularnost definicije nije bilo moguće u potpunosti izbjeći.

³⁷ Svensén, Bo, *Practical lexicography; Principles and methods of dictionary making*, 1993., str. 122-123.

7. Konceptualna inačica pojmovnika

Abecedno organizirana leksička građa u leksikografskim djelima u posljednjim se desetljećima počela kritizirati, premda je takav način organizacije gotovo sinoniman za rječnike. Prednost abecednog ustroja je njegova praktičnost za korisnika, budući da omogućuje brzo pretraživanje traženih riječi, kao i raslojavanje pruženih informacija na kratke odsječke, no upravo ta prednost je po nekim mišljenjima i mana.³⁸ Kao druga mogućnost makrostrukturne organizacije natuknica postoji konceptualni ustroj (u literaturi nazivan još i tematski, pojmovni, semantički ili onomaziološki, katkad i sinoniman s tezaurusom). On se temelji na razrađenom, uglavnom hijerarhijski organiziranom pojmovnom sustavu, unutar kojeg sistematski sortirani podređeni pojmovi (hiponimi) slijede nadređene (hiperonime). Konceptualna leksikografija usko je vezana uz teoriju semantičkih polja, koju je dalje razradio Jost Trier, prema kojoj riječi koje znače srodne pojmove tvore semantičko polje, točnije skup leksema međusobno povezanih konceptualnom podlogom.³⁹ Prednost konceptualno organiziranog rječnika je u tome što je primjerenija načinu na koji ljudski um organizira ideje i riječi.⁴⁰ Problem koji se javlja u ovako ustrojenom rječniku je njegova nepraktičnost, odnosno teže snalaženje korisnika, pa se u pravilu konceptualnom rječniku dodaje abecedno kazalo za lakše korištenje; nadalje, nužan je precizno razrađen sustav natuknica, budući da su granice između pojedinih pojmova često nejasne i arbitrarne te lako može doći do preklapanja i/ili ponavljanja.

Prema nekim mišljenjima, idealna organizacija terminoloških rječnika bila bi upravo tematska organizacija. Na temelju manjeg uzorka riječi iz pojmovnika sastavljen je ogledni primjer moguće raspodjele pojmova u konceptualni rječnik. Pojmovi su uvršteni u tablicu, u kojoj su desni stupci hiponimi hiperonimima koji im prethode u lijevim stupcima. Glavna poteškoća koja proizlazi iz pokušaja sastavljanja ovakvoga tipa leksikografskog djela svakako leži u delimitaciji pojedinih pojmova.

³⁸ Béjoint kao najvažniju prednost vidi u tome da abecedni ustroj daje korisnicima iluziju kako su u potpunosti ovladali leksikom jednog jezika. Béjoint, Henri, *Modern lexicography: an introduction*, 2000., str. 16.

³⁹ Nikolić-Hoyt, Anja, *Konceptualna leksikografija: prema tezaurusu hrvatskoga jezika*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada, 2004., str. 99.

⁴⁰ Isto.

Dekorativni elementi	astragal		
	meandar		
	zuborez		
Hram	peripter	pseudoperipter	
Javne građevine	amfiteatar	arena	
	terme	frigidarij	
		kaldarij	
Elementi konstrukcije	kupola	pandativna kupola	
	luk	polukružni luk	
	svod	bačvasti svod	
Privatne nastambe	domus	atrij	tetrastilni atrij
			korintski atrij
			toskanski atrij
		cenakul	
		kubikul	

8. Zaključak

Prilikom sastavljanja ovog pojmovnika iskristalizirala su se dva zaključka: prvi, nedvojbeno važnost usustavljene i pouzdane stručne terminologije. Premda gotovo svi uvršteni termini nisu neologizmi već u upotrebi stoljećima, ipak postoji određena problematika vezana uz njih, naročito na polju odgovarajućih jezičnih ekvivalenata. Drugi, pomalo porazan zaključak je očit nedostatak prikladnih leksikografskih priručnika ovakve vrste, što je posebno vidljivo u hrvatskoj leksikografiji.

Svakako, krajnji cilj ovog pojmovnika nije sveuobuhvatan dvojezični rječnik pojmova vezanih uz klasičnu literaturu: takav bi poduhvat daleko nadilazio okvire diplomskog rada, kao i vlastite mogućnosti. Namjera je bila sastaviti ogledni pojmovnik najčešće korištenih pojmova koji se odnose na klasičnu arhitekturu, i potom kroz dobiveni korpus proučiti probleme koji su zadavali najviše poteškoća, djelomično u želji da sama sebi rasvijetlim terminologiju ovoga područja, kao i u nadi da će možda nekome biti od koristi. Nadalje, Mađarsku i Hrvatsku povezuju stoljeća suživota u susjedstvu, od čega veći dio unutar zajedničke državne tvorevine, no unatoč tome veze ove dvije države začuđujuće su slabe, a u ponekim slučajevima gotovo i nepostojeće na određenim područjima. Imajući to u vidu jedna je od namjera ovoga je rada, ili bolje rečeno nada, da će on moći pružiti mali doprinos boljem povezivanju i moguće poslužiti kao inspiracija za zajedničke teme za daljnje istraživanje.

9. Izvori i literatura

Građa korištena za izradu pojmovnika

Déry Attila, *Építészeti szakkifejezések szótára - Az építészet régi és új szavai*, Budapest: TERC Kft., 2011.

Enciklopedija likovnih umjetnosti 1-4, Zagreb: Leksikografski zavod FNRJ, 1960.-1966.

Ilustrirani rječnik arhitekture i građevinarstva; hrvatsko-engleski i englesko-hrvatski, Vulelija Zoran (ur.), Zagreb: Masmedia, 2008.

Jansonova povijest umjetnosti – zapadna tradicija, Davies, Penelope, J. E. (et. al.), Varaždin: Stanek, 2021.

Major Máté, *Építészettörténeti és építészetelméleti értelmező szótár*, Budapest: Akadémiai Kiadó, 1983.

Müller Werner, Vogel Gunther, *Atlas arhitekture 1*, Zagreb: Golden marketing, Institut građevinarstva Hrvatske, Zagreb, 1999.

Művészeti kislexikon, Végh János (ur.), Budapest: Corvina Kiadó, 2006.

Szentkirályi, Zoltán; Détshy, Mihály, *Az építészet rövid története 1.*, Budapest: TERC Kft., 2013.

The Oxford dictionary of architecture, Stevens, Curl, James, Oxford: Oxford university press, 2015.

Zádor Anna, *Építészeti szakszótár*, Budapest: Corvina Kiadó, 1984.

Literatura

Béjoint, Henri, *Modern lexicography: an introduction*, New York: Oxford University Press, 2000.

Bratanić, Maja, *Rječnik i kultura*, Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije, 1991.

Bratanić, Maja, „Leksikologija i leksikografija“, u: *Filologija* 22-23/1994, Zagreb, str. 235-244. ([Leksikologija i leksikografija \(srce.hr\)](http://srce.hr), pristupljeno: 26.10.2022.)

Bratanić-Čimbur, Maja, „Prilog za dvojezičnu leksikografsku teoriju“, u: *Jezik* 1-23/1979, Zagreb, str. 1-9. ([Prilog za dvojezičnu leksikografsku teoriju \(srce.hr\)](http://srce.hr), pristupljeno: 26.10.2022.)

Filipović Petrović, Ivana, *Kada se sretnu leksikografija i frazeologija – O statusu frazema u jeziku*, Zagreb: Srednja Europa, 2018.

Fóris, Ágota, *Lexikológiai és lexikográfiai ismeretek magyar (mint idegen nyelv) tanároknak*, Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem, L'Harmattan Kiadó, 2018.

Fuertes-Olivera, Pedro A., Tarp, Sven, *Theory and Practice of Specialised Online Dictionaries: Lexicography versus Terminography*, Berlin; Boston: De Gruyter, Lexicographica series maior, vol. 146, 2014.

Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica, *Hrvatski terminološki priručnik*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2012.

Landau, Sidney I., *Dictionaries: the art and craft of lexicography*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

Lexicography then and now: selected essays / Ladislav Zgusta, Dolezal, Fredric (ur.), Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 2006.

Mihaljević, Milica, *Terminološki priručnik*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, 1998.

Nikolić-Hoyt, Anja, *Konceptualna leksikografija: prema tezaurusu hrvatskoga jezika*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naklada, 2004.

Svénsen, Bo, *Practical lexicography; Principles and methods of dictionary making*, Oxford: Oxford University Press, 1993.

Štambuk, Anuška, *Jezik struke i spoznaje*, Split: Književni krug, 2005.

Zgusta, Ladislav, *Priručnik leksikografije*, Sarajevo: Svjetlost, 1971.

Mađarsko-hrvatski pojmovnik elemenata klasične arhitekture

Major (1983.)	Zádor (1984.)	Déry (2011.)	Művészeti lexikon (2006.)	V. = Vulelija E. = Enciklopedija likovnih umjetnosti A. = Atlas arhitekture STR = Struna	Definicija
abakusz	abakusz, abacus	abakosz, abakusz, abacus	abakusz	V. abak, abakus E. abak A. abak STR. abak, dop. abakus	= kamena ploča na vrhu kapitela
	abakuszvirág	abakuszvirág			= dekoracija u obliku rozete na abaku korinskog kapitela
aditon	adyton	adüton, adyton, aditon		V. aditon E. aditon A. aditon STR. aditon	= svetište grčkog hrama namijenjeno isključivo svećenstvu
aedicula	aedicula	aedikula, aedicula, edikula, edacula	aedicula	V. edikula E. aedicula, edikula A. edikula STR. edikula	= zidna niša u obliku reduciranog pročelja hrama

aeol fejezet	aeol (aiol, eol) fejezet			V. eolički kapitel A. eolski kapitel STR. eolski kapitel	= primitivan tip jonskog kapitela s palmetom između voluta
	aetos, aētós	aetosz, étosz, aetos		STR. aetoma	= sljeme klasičnoga hrama
agalma				STR. agalma	= kultni kip grčkog božanstva
agora	agora	agora, agóra	agora	V. agora E. agora A. agora STR. agora	= glavni trg antičkog grčkog grada
	akantusz, akanthus	akanthosz, akantusz, acantos, acantus		V. akant, akantus E. akant A. akant STR. akant	= dekorativni element nalik na lišće biljke akanta
akantuszlevél			akantuszlevél	V. akantov list, akantusov list	= dekorativni element u obliku lista akanta

akropolisz	akropolisz	akropolisz, akropolis	akropolisz	V. akropola E. akropola A. akropola STR. akropola	= utvrđeni dio grada na uzvisini u antičkoj Grčkoj
akrotérion	akrotérion	akrotérion, akrotéria, akroterie	akrotérion	V. akroterij E. akroterij A. akroterij STR. akroterij	= ukras na vrhu i uglovima zabata
ala	ala			V. ala E. ala A. ala	= prostorija sa svake strane atrija
	aleiptérion, alipterium	aleiptérion, alipterium		aleipterij	= prostorija u grčkome gimnaziju u kojoj su vježbači nanosili ulje
amfiantisz	amphiantis	amphiantisz, amphiantis		STR. hram u dvostrukim antama	= grčki hram produženih zidova cele koji na pročelju i na začelju oblikuju predvorja s po dvama stupovima; istočni se naziva pronaos, zapadni opistodom

amfiprosztülosz	amhiprostyle s	amhiprosztül osz, amfiprostyle		V. amfiprostil, amfiprostilos A. amfiprostil STR. amfiprostil	= grčki hram s kolonadom na užim krajevima
amfiteátrum	amfiteátrum, amphitheatru m	amfiteátrum, amphiteatrum	amfiteátrum	V. amfiteatar E. amfiteatar A. amfiteatar STR. amfiteatar	= rimska građevina kružnog tlocrta namijenjena javnim igrima
		amoret	amorettek	V. amorin, amoreto E. amoret	= lik nagoga dječaka s krilima
andronitisz	andrón	andrón		V. andron E. andron A. andron STR. andron	= dio grčke kuće namijenjen muškarcima
anulus, gyűrű	annuli (pl.), gyűrűk (pl.)	annuli (pl.)		V. anul E. anuli (pl.) A. anuli (pl.) STR. anul	= ukrasni prsten ispod ehina grčkog dorskog kapitela
antefixum	antefix	antefix	antefix	V. antefiks E. antefiks A. antefiks, čeoni crijep STR. antefiks, dop. čeoni crijep	= ornament postavljen na vijencu kako bi prikrio spojeve između crijepova

antémion	anthémion	anthémion	anthemion	V. antemij E. antemij A. antemij STR. antemij, dop. antemion	= složeni vegetabilni ornament
antepagmentum				STR. antepagment	= profilacija na okviru vrata ili prozora
antepillér, anta	antepillér	antepillér		V. anta E. ante (pl.) A. ante (pl.) STR. anta	= produženje bočnog zida u obliku pilastra na pročelju hrama
	ante templom → in antis		ante templom → in antis		
apoditerium	apodyterium	apodüterion, apodyterium, apoditérium		V. apoditerij E. apoditerij A. apoditerij, apodyterium STR. apoditerij	= svlačionica u termama
apofüzsiz	apofízis, apophysis			STR. apofiga, dop. apofiza	= krivulja na dnu ili vrhu trupa stupa

apszis	apszis	apszis, apsis	apszis	V. apsida E. apsida A. apsida STR. apsida	= polukružni ili poligonalni prostor, često nadsvođen polukupolom
	apterosz	apterosz, apteros		STR. apteralni hram	= grčki hram bez stupovlja na bočnim stranama
aquaeductus	aquaeductus	aquaeductus	aquaeductus	V. akvadukt, akvedukt, vodovodni most E. akvedukt, aquaeductus STR. akvedukt	= antičko zdanje za opskrbu vodom
araiosztülosz		araiosztülosz, araiostylos		V. areostil E. areostil STR. areostil	= hram čiji interkolumnij iznosi više od triju donjih promjera stupa
architráv	architráv	architráv, architrav, arhitráv	architráv	V. arhitrav E. arhitrav, grednjak A. arhitrav STR. arhitrav, zast. grednjak	= najniži dio gređa; kamena greda koja leži na kapitelima stupova
archivolt	archivolt	archivolt, arhivolt	archivolt	V. arhivolt, arhivolta E. arhivolt A. arhivolt STR. arhivolt	= koncentrična profilacija oko luka

aréna	aréna	aréna		V. arena STR. arena	= pješčano borilište u središtu amfiteatra
árkád	árkád		árkád	V. arkada E. arkade (pl.) A. arkada STR. arkada	= niz lukova na stupovima - vidi i: slijepa arkada
	arkatúra → vakárkád	arkatura → vakárkád			
asztragalosz	astragalos	asztragalosz, astragalos, asztragál	asztragalosz	V. astragal E. astragal A. astragal STR. astragal	= manja polukružna profilacija
		asztülosz, astylus		STR. astilar	= građevine bez dekorativnih stupova
atlasz, atlant, telamon	atlasz, atlant	atlasz, atlant	atlasz	V. atlant E. atlas, telamon, atlant STR. telamon, dop. atlant	= kip muškarca koji služi kao stvarni ili ukrasni potporanj

átrium	atrium	átrium	atrium	V. atrij E. atrij A. atrij STR. atrij	= 1. unutarne dvorište rimske kuće = 2. predvorje u kršćanskim bazilikama
attika	attika	attika	attika	V. atika E. atika A. atika STR. atika	= kat iznad glavnoga vijenca građevine
attikai lábazat	attikai lábazat	attikai bázis		V. atička baza E. atička baza A. atička baza STR. atička baza	= jednostavna baza jonskoga stupa
aula	aula		aula	V. aula E. aula STR. aula	= 1. unutrašnje dvorište grčke kuće = 2. u doba Rimskog Carstva sinonim za palaču
(báboskorlát) → balusztrád	bábos korlát → balusztrád		bábos korlát → balusztrád		
baluszter, kőbáb	baluszter	baluszter, baluster	baluszter, kőbáb	V. balustar E. baluster A. balustar STR. balustar	= niski stupić koji nosi naslon ograde

balusztrád, (báboskorlát)	balusztrád, bábos korlát		balusztrád, bábos korlát	V. balustrada E. balustrada A. balustrada STR. balustrada	= ograda koja se sastoji od niza međusobno povezanih balustara
bazilika	bazilika	bazilika, basilica	bazilika	V. bazilika E. bazilika A. bazilika STR. bazilika	= 1. antička rimski javna građevina = 2. kršćanska sakralna građevina
bázis, oszlopláb, oszloplábazat	bázis, oszlopláb, oszloplábazat	bázis	bázis, oszlopláb	V. baza E. baza STR. baza	= podnožje stupa, stupca ili pilastra
béma	béma	béma		E. bema V. bema A. bema STR. bema	= tribina za javne govore u antičkoj Grčkoj
bolthát → extrados	bolthát → extrados	bolthát → extrados			
boltív	boltív		boltív	V. luk A. luk STR. luk	= zakrivljena konstrukcija koja premošćuje otvor

boltkő	boltkő			V. svodni kamen STR. voussoir	= element klinasta oblika od kojega se sastavlja luk ili svod - vidi i zaglavni kamen
boltozat	boltozat		boltozat	V. svod A. svod STR. svod	= konstrukcija konkavna oblika koja prekriva prostor
borda	borda		borda	V. rebro STR. rebro	= istak duž bridova križnoga svoda
bőségszaru			bőségszaru	E. cornucopia STR. rog obilja, dop. kornukopija	= motiv u obliku roga s darovima prirode
bukranion, ökörfejdísz	bukranion	bukranion		V. bukrani E. bukrani A. bukrani STR. bukrani	= motiv u obliku volovske glave
buleuterion	buleutérion	buleutérion		V. buleuterij E. buleuterij A. buleuterij STR. buleuterij	= vijećnica grčkog grada

caldarium	caldarium	caldarium	caldarium	V. kaldarij E. caldarium A. kaldarij STR. kaldarij, dop. vruća kupelj	= prostorija s vrućom vodom u termama
capitellum → oszlopfő	capitellum → oszlopfő	capitellum → oszlopfő			
cardo	cardo			V. kardo E. cardo A. cardo STR. cardo, žarg. kardo	= ulica u smjeru sjever-jug unutar rimskog grada ili tabora
	cartouche → kartus	cartouche → kartus			
castrum	castrum	castrum	castrum	E. castrum STR. logor, dop. castrum	= rimska vojna utvrda pravokutnog tlocrta
cavea	(cavea)			E. cavea A. kavea, cavea STR. kavea, dop. cavea	= gledalište rimskog teatra ili amfiteatra

cella	cella	cella	cella	V. cela E. cela A. cel(l)a STR. cela	= svetište u antičkom hramu
circus	circus		circus	V. cirkus E. cirkus A. cirk STR. cirk, dop. cirkus	= rimska javna građevina, najčešće namijenjena konjskim utrkama
citadella, fellegvár	citadella, fellegvár	citadella	citadella, fellegvár	V. citadela E. citadela STR. citadela	= obrambena utvrda unutar ili u blizini grada
coenaculum		cenaculum, coenaculum		V. cenakul E. cenaculum STR. cenakul	= rimska blagavaonica
colosseummotí vum	colosseum- motívum				= kolosejska raščlamba pročelja
columbarium, kolumbárium	columbarium, kolumbárium	columbarium kolumbárium,	columbarium	STR. kolumbarij, dop. golubarnik	= građevina namijenjena pohrani urna

compluvium	compluvium	compluvium		V. kompluvij E. compluvium A. compluvium STR. kompluvij	= otvor krovšta u središtu atrija
concha	concha, koncha	concha		E. konha V. konha STR. konha	= polukupola koji prekriva apsidu ili nišu
cryptoporticus	cryptoporticus, kriptoportikus z	kriptoportikus z, cryptoportikus		STR. kriptoportik	= nadstvođeni podzemni hodnik
cubiculum	cubiculum	cubiculum	cubiculum	V. kubikul E. kubikul A. cubacula STR. kubikul	= 1. spavaća soba u rimskoj kući = 2. grobna komora u katakombi
csegely	csegely	csegely	csegely	V. pandantiv STR. pandantiv	= sferni trokut koji čini prijelaz iz višekutnoga u kružni tlocrt kupole ili tambura
csegelyes kupola	csegelyes kupola			STR. pandativna kupola, dop. viseća kupola, opisana kupola, jedrasti svod	= kupola koja s kontinuiranim pandantivima čini dio iste kugle

cseppdíz → gutta	cseppdíz → gutta	cseppek (pl.), cseppsor → gutta	cseppdíz, cseppsor → gutta		
	csiga, csigadíz		csigadíz		= mađarski naziv za volutu
csigalépcső	csigalépcső			STR. spiravno stubište	= stubište kružnoga tlocrta konstruirano oko središnje osi
csonka timpanon → tört oromzat	csonka oromzat → tört oromzat				
csonkapárkány	csonkapárkán y	csonkapárkán y		krnji napust	= napust bez friza; javlja se u azijskoj varijanti jonskoga reda

decumanus	decumanus	decumanus		V. dekuman E. decumanus A. decumanus STR. dekuman, žarg. decumanus nepr. dekumanus	= ulica u smjeru istok-zapad unutar rimskog tabora ili grada
dekasztülosz	dekastylos	dekasztülosz, dekastylos		V. dekastil E. dekastil STR. dekastil	= hram s 10 stupova na pročelju
denticuli (pl.) → fogsor		denticuli (pl.) → fogsor			
diadalív	diadalív, diadalkapu		diadalkapu, diadalív	V. trijumfalni luk E. trijumfalni luk, slavaluk A. slavaluk, trijumfalni / počasni luk STR. slavaluk	= rimski komemorativni spomenik u obliku luka ili nadsvođenog portala
diadalívmotívum					= raščlamba pročelja po uzoru na slavaluk

diadaloszlop	diadaloszlop			STR. trijumfalni stup	= rimski komemorativni samostalni stup
diasztülosz		diasztülosz, diastylos		V. dijastil E. dijastil STR. dijastil	= hram čiji je interkolumnij jednak trima donjim promjerima stupa
		diathüron, diahtyron		STR. dijatir	= vestibul grčke kuće s uličnim vratima na jednoj strani i dvorišnim vratima na druvoj
diazóma				V. dijazoma E. dijazoma A. diazoma STR. dijazoma	= vodoravni prolaz u gledalištu grčkog teatra
diglifosz	diglif	diglif, diglyph, diglyphos		V. diglif E. diglif STR. diglif	= element dorskoga friza s dvama vertikalnim utorima - vidi i: triglif
dipterosz	dipterosz	dipterosz, dipteros	dipterosz	V. dipter, dipteros E. dipter A. dipter STR. dipter	= hram obavijen dvostrukim redom stupovlja

disztülosz	distylos	disztülosz, distylos		V. distil STR. distil	= hram s 2 stupa na pročelju
dodekasztülosz	dodekastylos			V. dodekastil STR. dodekastil	= hram s 12 stupova na pročelju
dombormű, relief	(dombormű, relief)		dombormű, relief	V. reljef E. reljef A. reljef STR. reljef	= kiparsko djelo čiji se oblici izdižu iznad ravne površine
domus				V. domus STR. domus	= rimska kuća bogate obitelji
dongaboltozat	dongaboltozat	dongaboltozat	dongaboltozat	V. bačvasti svod, polukružni svod A. bačvasti svod STR. bačvasti svod	= svod kontinuiranoga presjeka u formi polukružnoga, segmentnoga ili šiljastoga luka
	dór oszlopfe			V. dorski kapitel STR. dorski kapitel	= kapitel oblikovan ehinom koji nosi abak, a kaneliranim vratom trahelijem naliježe na gornji dio trupa stupa

dór oszloprend	dór oszloprend	dór oszloprend		V. dorski red E. dorski red STR. dorski red	= najstariji grčki klasični red, bez baze, s kaneliranim trupom te specifičnim kapitelom - vidi i: dorski kapitel
ekhinosz, párnatag	echinus, párnatag	echinosz, párnatag	echinus, ekhinosz, párnatag	V. ehin, ehinus A. ehin STR. ehin, nepr: ehinus	= konveksna profilacija ispod abaka
ellenív, földív				STR. inverzni luk	= luk s intradosom ispod središta
emeletes oszloprend				V. superkolumnij	= nizanje različitih stupovnih redova jednih ponad drugih
enneasztülosz				STR. eneastil	= hram s 9 stupova na pročelju
entazis, sudarasodás	entázis, sudarasodás	entázis	entazis, sudarasodás	V. entazis E. entazis, entaza A. entaza STR. entazis	= konveksno zadebljenje tijela stupa

episztülion	epistylon	episztülion, epistylon		V. epistil E. epistil A. epistil STR. epistil, dop. grednjak	= arhitrav koji se nalazi na kapitelima
eusztülosz	eustylos	eusztülosz, eustylos		V. eustil E. eustil STR. eustil	= hram čiji interkolumnij iznosi dva cijela i jednu četvrtinu donjega promjera stupa
exedra	exedra	exedra		V. eksedra E. egzedra A. eksedra STR. egzedra, nepr: eksedra	= polukružno proširenje veće prostorije ili trijema
extrados, bolthát	extrados, bolthát	extrados, bolthát		V. ekstrados, nagled luka STR. ekstrados	= vanjska krivulja luka
falfülke	falfülke			E. niša V. niša STR. niša	= udubljenje u zidu
falsáv → lizéna	falsáv → lizéna	falsáv → lizéna	falsáv → lizéna		

farkasfogdís	farkasfogdís	farkasfog	farkasfogdís	V. pasji zub	= dekorativni element nalik na pasji zub
fascia				V. fascija, pojas A. fascija STR. fascija	= široka vrpca na klasičnom arhitravu
fejezet → oszlopfő	fejezet → oszlopfő	fejezet → oszlopfő	fejezet → oszlopfő		
félkörív	félkörív		félkörív → boltív	V. polukružni luk STR. polukružni luk	= luk izveden iz jednoga centra s intradosom i ekstradosom u obliku kontinuirane polukružne krivulje
fellegvár → citadella	fellegvár → citadella		fellegvár → citadella		
féloszlop	féloszlop	féloszlop	féloszlop	A. polustup STR. polustup	= stup ugrađen u zid

félpálca	félpálca, félpálcátág			STR. filet	= uska ravna vrpca koja razdjeljuje profilacije
feston, füzér	feston, füzérdísz	feston, fesztón	feston, füzérdísz	V. feston, festun E. feston STR. feston, zast. festun	= ukras u obliku ovješene girlande
fogsor, denticuli (pl.)	fogsor, fogazat	fogsor, fogazat	fogazatdísz	V. dent, zubac, zuborez A. denticuli STR. zuborez	= dekorativni niz malih pravokutnih blokova
forum	forum	forum	forum, fórum	V. forum E. forum A. forum STR. forum	= glavni trg antičkog rimskog grada
főhajó, (középhajó)	főhajó, középhajó		főhajó	V. glavni brod STR. glavni brod	= središnji izduženi prostor longitudinalne građevine
párkány; főpárkány, koronázópárkány	párkány, párkányzat; főpárkány, koronázópárkány		párkány; főpárkány, koronázópárkány	V: napust, gređe E. intabulament A. trabeacija STR. napust, dop. entablatura, gređe	= sustav vodoravnih elemenata na pročelju koje pridržavaju stupovi, a sastoji se od arhitrava, friza i vijenca (gejzona)

frigidarium	frigidarium	frigidarium	frigidarium	V. frigidarij A. frigidarij STR. frigidarij, dop. hladna kupelj	= prostorija s hladnom vodom u termama
fríz, képszék	fríz, képszék	fríz, képszék	fríz, képszék	V. friz E. friz A. friz STR. friz	= srednji element napusta klasičnih redova, između arhitrava i vijenca
		futóhullám → futókutya			
futókutya	futókutya	futókutya, futóhullám	futókutya	A. pasji skok STR. pasji skok, dop. vitruvijevski spiralni ukras	= kontinuirana ornamentalna vrpca s nizom stiliziranih valova
füzér → feston	füzérdísz → feston		füzérdísz → feston		
geiszon	geiszon, geison	geiszon, geison	geiszon	V. geison, geizon, gejzon A. geizon STR. gejzon	= kameni vijenac iznad friza

	girland		girland	V. girlanda E. girlanda STR. girlanda	= ukras od isprepletena lišća, cvijeća i voćaka
groteszk	groteszk		groteszk	V. groteska E: groteska STR. groteska	= ornament u kojemu se isprepleću biljni motivi s fantastičnim životinjskim i ljudskim likovima
gutta, cseppdész	guttae (pl.), cseppdész	cseppek, cseppsor	guttae (pl.), cseppdész, cseppsor	V. guta A. gute STR. gute	= viseći elementi u obliku kapljica na grčkom dorskom redu
gümnaszion	gymnasion	gümnaszion, gymnasion	gümnaszion	V. gimnazij E. gimnazij A. gimnazij STR. gimnazij	= grčko javno vježbalište
günaikeion				STR. ginecej	= dio grčke kuće namijenjen ženama
gyámkő → konzol	gyámkő → konzol	gyámkő → konzol	gyámkő → konzol		

gyöngysor	gyöngysor	gyöngysor, gyöngyök	gyöngysor	STR. fusarola	= polukružna profilacija ukrašena nizom perla; plastična dekoracija astragala
gyűrű → anulus	gyűrűk (pl.) → anulus				
gyűrűsdonga	gyűrűs dongaboltozat	gyűrűs boltozás	gyűrűs boltozat	STR. prstenasti svod	= svod koji natkriva prostor ili dio prostora između dvaju tlocrtno koncentričnih krugova
hajó	hajó	hajó	hajó	V. brod E. brod A. brod STR. brod, dop. lađa	= izduženi unutrašnji prostor longitudinalne građevine
hálómintás falazat, opus reticulatum				V. opus reticulatum STR. opus reticulatum	= zidanje kockastog kamenja u obliku oka na mreži
halszálkamintás falazat, opus spicatum				V. opus spicatum STR. opus spicatum	= zidanje komadima kame na u uzorku riblje kosti

	hekatompedon	hekatompedon		V. hekatomped, hekatompedon E. hekatompedon A. hekatomped STR. hekatompedon	= grčka građevina duga ili široka 100 grčkih stopa
hélix				STR. heliks	= voluta u korinskome kapitelu u obliku ornamenta koji podupire ploču abaka
heptasztülosz				V. heptastil STR. heptastil	= hram sa 7 stupova na pročelju
herma, hermapillér	hermapillér	hermapillér	herma	V. herma E. herma STR. herma	= samostalan stup s glavom ili katkad i torzom na vrhu
heroon	héróon		héróon	V. heroon A. heroon STR. heroon, dop. heroum	= antička građevina podignuta nad grobom ili kenotafom heroja

hexasztülosz	hexastylos	hexasztülosz, hexastylos		V. heksastil E. heksastil A. heksastil STR. heksastil	= hram sa 6 stupova nna pročelju
hypocaustum	hypocaustum	hipocaustum, hypocaustum	hypocaustum	V. hipokaust E. hipokaust A. hipokaust STR. hipokaust	= rimski sistem podnog grijanja
hippodrom	hippodrom(os z)			V. hipodrom E. hipodrom STR. hipodrom	= grčki nenatkriveni prostor za utrke konja i kočija s polukružnim završetkom
homlokzat			homlokzat	V. pročelje STR. pročelje, dop. fasada	= vanjska okomita ploha građevine; u užem značenju glavno tj. ulazno pročelje
	hullámvonal → strigilis	hullámvonaldí sz → strigilis			
hüpogeosz				E. hipogej STR. hipogej	= podzemna prostorija, najčešće služi kao grobnica

hüposztül csarnok	hypostylos	hüposztülosz, hypostylos	hüposztíl csarnok	V. hipostilna dvorana, hipostíl E. hipostíl A. hipostíl STR. hipostíl	= dvorana ili trijem čiji strop nose stupovi
hüpotrakhélion	hypotrachéli on	hüpotrahelion, hypotrachelio n, epitrachilion, epitrachelion, epitralion		V. hipotrahelij A. hipotrahelij STR. hipotrahelij, dop. kolarin	= element između trupa i kapitela klasičnoga stupa
hüpetrosz	hypaithrásis templom, hipetrális templom	hipetrális		E. hipetralni hram A. hipetralni hram STR. hipetron	= hram otvorenog krovišta
ikerablak	ikerablak		ikerablak		= prozorsko okno razdijeljeno na jednake dijelove (npr. bifora)
imbrex	imbrex	imbrex		E. imbreks STR. imbreks	= polukružni crijep kojim su se preklapali spojevi tegula
impluvium	impluvium	impluvium		V. impluvij E. impluvium A. impluvij STR. impluvij	= bazen u atriju koji se nalazi ispod kompluvija

intrados, ívbéllét	intrados, ívbéllét			V. podlučje, intrados STR. intrados, zas. podlučje	= donja ploha luka
in antis	in antis, ante templom	in antis	in antis, ante templom	A. in antis STR. hram u antama, dop. distil u antama	= grčki hram s produženjima bočnog zida i dvama stupovima
insula				V. inzula, insula A. inzula STR: inzula, nepr: insula	= stambeni blok u antičkoj arhitekturi
interkolumnium → oszlopköz					
ión oszlopfő	ión oszlopfő			V. jonski kapitel STR. jonski kapitel	= kapitel sa zrcalno simetričnim volutama koji s astragalom i ehinom nasjeda na vrh trupa stupa i nosi abak - vidi i: jonski red

ión oszloprend	ión oszloprend	ión oszloprend		V. jonski red E. jonski red A. jonski red STR. jonski red	= klasični grčki red, s profiliranom bazom i kaneliranim trupom te kapitelom s volutama - vidi i: jonski kapitel
ívbellét → intrados	ívbellét → intrados		ívbellét → intrados		
íves ablak				STR. istureni prozor, dop. izbočeni prozor, istaknuti prozor, stršeći prozor	= prozor koji strši iz razine pročelja
ívmező	ívmező	ívmező	ívmező	V. nadlučje STR. spandrel	= trokutasta površina između luka i linije okvira nad njim
kalathosz	kalathosz	kalathosz		E. kalathos	= element u obliku kaleža na korintskom kapitelu

kannelúra	kannelura, kanellura	kannelura	kannelúra	V. kanelira, kanelura E. kanelira A. kanelira STR. kanelura	= niz plitkih užljebljenja duž visine trupa stupa
kantharos, cantharus		kantharos	kantharos	E. kantar STR. kantaros, dop. kantar	= motiv u obliku posude za piće s dvjema visoko postavljenim ručkama
kariatida	kariatida, karyatida	kariatida, karyatida	kariatidák (pl.)	V. karijatida E. karijatida STR. karijatida	= stup u obliku ženske figure
kartus	kartus, cartouche	kartus, cartouche	kartus	V. kartuša E. kartuša STR. kartuša	= ornamentalna podloga s inskrpcijom
kazetta	kazetta	kazetta	kazetta	V. kazeta E. kaseta STR. kaseta, žarg. kazeta	= udubljena, geometrijski oblikovana ploča u stropu
kazettás mennyezet	kazettás mennyezet		kazettás mennyezet	V. kazetirani strop A. kazetirani strop STR. kasetirani strop	= strop tvoren kasetama

kenotafion	kenotáfium, kenotaphion	kenotáfium, kenotáfion, kenotaphion, cenotaphium	kenotáf, cenotaphium	V. kenotaf STR. kenotaf, dop. cenotaf	= nadgrobni spomenik podignut pokojniku čije se tijelo nalazi drugdje
képszék → fríz	képszék → fríz	képszék → fríz	képszék → fríz		
keresztboltozat	keresztboltoza t	keresztboltoza t	keresztboltoza t	V. križni svod A. križni svod STR. križni svod	= svod dobiven presijecanjem dvaju bačvastih svodova pod pravim kutem
kereszthajó	kereszthajó		kereszthajó	V. poprečni brod, transept STR. transept	= poprečni brod položen okomito na uzdužne brodove
kima	kima, kyma, kymation	kima, kyma	kima	V. kima, kimatij, kimation E. kima, kimatij A. kima; (dorska, jonska, lezboska), kimatij STR. kimatij, dop. kima, kimation	= gornji dio profilacije vijenca iznad korone

kincsesház	kincsesház, kincstár, kincseskamra			V. riznica E. riznica	= manji hram namijenjen čuvanju zavjetnih darova
kolonnád	kolonnád	kolonnád	kolonnád	V. kolonada E. kolonada A. kolonada STR. kolonada, zast. stupored	= niz jednakih stupova, najčešće s jednakim interkolumnijim a
kolumbárium → columbarium		kolumbárium, → columbarium	kolumbárium, → columbarium		
kompozit oszlopfő	kompozit oszlopfő	kompozit	kompozit fejezet	V. kompozitni kapitel A. kompozitni kapitel STR. kompozitni kapitel	= kapitel koji kombinira volute jonskog reda i korintski kalež s motivima akanta - vidi i: kompozitni red
	(kompozit oszloprend)			V. kompozitni red STR. kompozitni red	= klasični rimski red s kompozitnim kapitelom - vidi i: kompozitni kapitel
konzol, gyámkő	konzol, gyámkő		konzol, gyámkő	V. konzola E. konzola A. konzola STR. konzola	= stršeći element koji nosi teret

koré	koré	koré	koré	E. kora STR. kora	= grčka skulptura mlade djevojke u stojećem stavu
korinθοςzi átrium, sokoszlopos átrium				V. korintski atrij A. korintski atrij STR. korintski atrij	= atrij s više od četiri stupa koji podupiru rub kompluvija
korinθοςzi oszlopfő	korinθοςzi oszlopfő		korinθοςzi oszlopfő	V. korintski kapitel A. korintski kapitel STR. korintski kapitel	= kaležasti kapitel s dvama redovima motiva akanta i heliksima - vidi i: korintski red
korinθοςzi oszloprend	korinθοςzi oszloprend	korinθοςzi, korinthusi, korintuszi oszloprend		V. korintski red E. korintski red STR. korintski red	= najvitkiji i najukrašeniji klasični grčki red, s kaneliranim trupom i kaležastim kapitelom - vidi i: korintski kapitel
korona, corona				STR. korona	= srednji dio profilacije vijenca

kőbáb → baluszter			kőbáb → baluszter		
középhajó → főhajó	középhajó → főhajó				
krepidóma	krepidóma	krepidoma		V. krepidoma E. krepis, krepidoma A. krepidoma STR. krepidoma	= podnožje grčkog hrama, najčešće se sastoji od tri stepenice
kupola	kupola		kupola	E. kupola V. kupola A. kupola STR. kupola	= pravilno zakrivljen konkavni svod koji se podiže nad krugom ili elipsom
			kurosz	STR. kuros	= antička grčka skulptura bezbradoga nagog mladića
kupoladob → tambur	kupoladob → tambur	kupoladob → tambur			

laconicum		laconicum		V. lakonij, lakonik STR. lakonikum	= prostorija za znojenje u rimskim termama
lararium		lararium		V. lararij E. lararij A. lararij STR. lararij	= malo rimsko kućno svetište
léctag	léctag			V. vrpca STR. ukrasna vrpca, dop. ukrasna traka	= ukras u obliku dugoga i uskoga komada tkanine
leszbikus kima	leszboszi kima	leszbikus kima		V. lezbijska kima A. lezboska kima STR. obrnuta sima, dop. cyma reversa, lezboska sima	= sima koja u presjeku ima konveksnu krivulju iznad konkavne
lizéna, falsáv	lizéna, falsáv	lizéna, falsáv	lizéna, falsáv	V. lezena E. lezena A. lezena STR. lezena	= plitko vertikalno istak, bez baze i kapitela
lizisz, lüszisz		lűszisz, lysis, lisis		V. olučasti profil STR. cavetto	= konkavna profilacija čija je krivulja približno jednaka četvrtini kruga

lunetta	lunetta	lunetta	lunetta	V. luneta STR. luneta	= površina između nadvratnika i arhivolta
maszkdísz	maszk	maszk	maszk	V. maskaron E. maskaron STR. maskeron	= plastični ukras u obliku obično groteskna čovječjeg ili životinjskog lica
macellum				A. macellum STR. macelij	= rimska mesna tržnica
mauzóleum	mauzóleum		mauzóleum	V. mauzolej E. mauzolej STR. mauzolej	= monumentalni grobni spomenik
meander	maeander, meander	meander, maeander	meander	V. meandar E. meandar A. meandar STR. meandar	= ukrasni motiv kontinuiranog repetitivnog toka
medaillon		medaillon	medaillon, medalion	V. medaljon E. medaljon STR. medaljon	= kvadratna, eliptična, kružna ili ovalna podloga za figuru ili ukras

megaron	megaron	megaron	megaron	V. megaron E. megaron A. megaron STR. megaron	= središnja dvorana za prijem u grčkoj kući
mellékhajó, oldalhajó	mellékhajó, oldalhajó		mellékhajó, oldalhajó	V. bočni brod A. bočni brod STR. bočni brod	= izduženi unutrašnji prostor longitudinalne građevine koji flankira glavni brod
mennyezet	mennyezet			STR. strop	= konstrukcija koja natkriva zatvoreni prostor
	méta			V. meta E. metae STR. metae, neprep. mete	= stup ili spomenik na krajevima spine uz okretišta trkališta u cirku
metopé	metopé	metopé, metopa	metopé	V. metopa E. metopa A. metopa STR. metopa	= kvadratni element dorskoga friza između dva triglifa
mithraeum				STR. mitrej	= svetište boga Mitre

modulus	modulus	modulus		E. modul V. modularni sustav STR. modul	= zadani omjer svih dijelova građevina u skladu s načelima klasičnih redova
monopterosz	monopterosz	monopterosz, monopteros	monopterosz	V. monopter E. monopter A. monopter STR. monopter	= hram kružne kolonade koja nosi krov, bez zidova
mutulus	mutulus	mutulus		V. mutula A. mutul STR. mutula	= ravni pravokutni blokovi ispod vijenca dorskog reda
naosz	naosz	naosz, naos		V. naos E. naos STR. naos	= unutrašnje svetište grčkog hrama s kipom božanstva
nagyoszloprend	óriás oszloprend			V. kolosalni red STR. kolosalni red	= red čiji se stupovi, stupci ili pilastri protežu preko više od jedne etaže
négyoszlopos átrium				V. tetrastilni atrij A. tetrastilni atrij STR. tetrastilni atrij	= atrij s 4 stupa koji podupiru kompluvij

nekropolisz	nekropolisz			V. nekropola E. nekropola STR. nekropola	= grobno područje
nimfeum	nymphaeum, nymphaion	nymphaeum		V. nimfej E. nimfej A. nimfej STR. nimfej	= grčko svetište posvećeno nimfama
	nyitott timpanon → tört oromzat	nyitott timpanon → tört oromzat	nyitott timpanon → tört oromzat		
tört oromzat, csonka timpanon	nyitott timpanon, csonka oromzat	nyitott timpanon	nyitott timpanon	V. prekinuti antički zabat STR. slomljeni pediment, dop. slomljeni zabat	= pediment prekinut u sredini
obelisk	obelisk	obelisk, obeliskosz, obelisk, obeliscos	obelisk	V. obelisk A. obelisk STR. obelisk	= visoki spomenik u obliku izdužene piramide
oculus	oculus, ökörszem	oculus, ökörszem		V. oculus E. oculus STR. okulus	= okrugli otvor u zidu, svodu ili kupoli

odeion	ódeion	odeion, odeon, odeum		V. odeon E. odejon STR. odeon	= manji antički teatar namijenjen u prvom redu glazbenim priredbama
oktastülosz	oktastylos	oktasztülosz, oktastylos		V. oktastil E. oktastil STR. oktastil	= hram s osam stupova na pročelju
oktogonal	oktogonal		oktogonal	V. oktogonal A. oktogonal STR. oktogonal	= građevina osmerokutna tlocrta
oldalhajó → mellékhajó	oldalhajó → mellékhajó		oldalhajó → mellékhajó		
opeion	opeion	opaion, opeion	opeion	V. opaion A. opaion STR. opej	= otvor na krovu za odvođenje dima
opiszthodomoosz	opiszthodomo sz	opiszthodomo sz, opistodomo		V. opistodom E. opistodom A. opistodom STR. opistodom	= trijem na začelju antičkoga grčkog hrama

orkesztra	orkesztra, orchestra			V. orchestra E. orchestra A. orkestra STR. orkestra	= podij antičkog teatra
oromzat	oromzat		oromzat	V. zabat E. zabat A. zabat STR. zabat	= zid koji zatvara krovšte, najčešće trokutasta oblika
orthosztat		orthosztatosz, orthostatos		V. ortostat A. ortostat STR. ortostat	= kameni blok koji čini podnožje cele grčkih hramova
oszlop	oszlop		oszlop	V. stup E. stup A. stup STR. stup	= vertikalni konstruktivni element kružnog presjeka
oszlopcsarnok → sztoa	oszlopcsarnok ,oszlopos előcsarnok → sztoa		oszlopcsarnok , → sztoa		
oszlopdob	oszlopdob		oszlopdob	STR. tambur	= cilindrični dio od kojega je sastavljeno deblo stupa

oszlopfő, fejezet, capitellum	oszlopfő, fejezet, capitellum	oszlopfő, fejezet, capitellum	oszlopfő, fejezet	V. kapitel A. kapitel STR. kapitel	= najviši dio ili glava stupa
oszlopgyűrű → torosz	oszlopgyűrű → torosz	oszlopgyűrű → torosz	oszlopgyűrű → torosz		
oszlopköz, interkolumnium	oszlopköz			V. interkolumnij E. interkolumnij STR. interkolumnij , dop. interkolumnij	= razmak između susjednih stupova
oszlopláb, oszloplábazat → bázis	oszlopláb, oszloplábazat → bázis		oszlopláb → bázis		
oszlopnýák	oszlopnýák	oszlopnýák	oszlopnýák	V. vrat stupa	= dio stupa između trupa i kapitela
oszloprend	oszloprend		oszloprend	stupovni redovi	= u klasičnoj arhitekturi inačice stupa i greda koje nosi

oszlopszék → piedesztál	oszlopszék → piedesztál	oszlopszék → piedesztál			
oszloptörzs	oszloptörzs		oszloptörzs	V. tijelo stupa STR. trup stupa	= središnji dio stupa, ispod kapitela
ökörfejdísz → bukranion					
	ököršzem → oculus	ököršzem → oculus			
palesztra	palaestra, palaistra	palaisztra, palaestra, palestra	palaisztra	E. palestra A. palestra STR. palestra	= antička škola borilaštva
palmetta	palmetta	palmetta	palmetta	V. palmeta E. palmeta A. palmeta STR. palmeta	= ukrasni motiv nalik na stilizirani uspravni list

palota	palota		palota	V. palača A. palača STR. palača	= raskošna gradska rezidencija suverena
	paraszékion, paraskénion			A. paraskenij V. paraskenij STR. parascenij, dop. paraskenij	= jednokatno ili dvokatno krilo skene koje flankira proscenij
párnatag → ekhinosz	párnatag → ekhinosz	párnatag → ekhinosz	párnatag → ekhinosz		
	pedimentum	pedimentum		STR. pediment	= ukrašeni zabat na vrhu pročelja ili trijema ili iznad otvora
pentasztülosz	pentastylós	pentasztülosz, pentastylós		STR. pentastil	= hram s pet stupova na pročelju
peribolosz		peribolosz		E. peribol STR. peribol	= zatvoreno dвориšte ili ograđena šetnica

peripterosz	peripterosz	peripterosz, peripteros	peripterosz	V. peripter E. periptery A. peripter STR. peripter	= hram s kontinuiranim ophodom od jednog reda stupova
perisztülosz, perisztülion	peristylum, perisztülion	perisztülion, peristylum, peristilium	perisztülion	V. peristil E. peristil A. peristil STR. peristil	= otvoreno unutrašnje dvorište ili vrt okružen trijemovima
piedesztál, oszlopszék	piedesztál, oszlopszék	piedesztál, oszlopszék	piedesztál	V. pijedestal STR. pijedestal	= podnožje stupa ili skulpture
pilaszter	pilaszter	pilaszter	pilaszter	V. pilaster E. pilaster STR. pilastar	= plitki pravokutni nenosivi polustup s elementima reda
pillér	pillér		pillér	V. stupac A. stupac STR. stupac, dop. stub, pilon	= samostojeći nosač četverokutnoga ili višekutnoga tlocrta
	piscina			V. piscina E. piscina STR. piscina	= plitki bazen u termama

plinthosz, talplemez	plinthosz, talplemez	plinthosz, plinthe, plinte, plinta	plinthosz, talplemez	V. plinta, podnožje stupa A. plinta STR. plinta	= pravokutna ploča koja čini donji dio baze stupa
pódium	pódium	pódium	podium	V. postolje, podij STR. podij, dop. postolje	= pijedestal ili podnožje koji nosi kolonadu
		polisztülosz, polystylos		STR. polistilni	= koji ima mnogo stupova
portikusz	portikusz, porticus	portikusz, porticus	portikusz	V. portik, trijem hrama E. portik STR. portik	= klasični trijem sa stupovima koji nose krov
	praetórium	praetorium		V. pretorij A. pretorij STR. pretorij	= stan zapovjednika u rimskom logoru
prefurnium				STR. propnigej, dop. prefurnij	= peć u sobi za znojenje u gimnaziju

pronaosz	pronaosz	pronaosz		V. pronaos E. pronaos A. pronaos STR. pronaos	= otvoreno predvorje ispred cele
propūlaia	propūlaia, propylaia	propūlaia, propylaia, propūlea	propūlaia	V. propilej E. propilej A. propileji (pl.) STR. propilej	= monumentalno ulazno zdanje
proszkénion	proszkénion	proszkénion, proskenion	proszkénion, proscænium	V. proskenij A. proscenij, proskenion STR. proscenij, dop. proskenij	= prednji dio pozornice grčkog teatra
prosztaizis				E. prostaza STR. prostasis	= dio pročelja hrama u antama koji leži između anta
prosztilosz	prosztilosz, prostylos	prosztilosz, prostylos	prosztilosz	V. prostil, prostylos E. prostil A. prostil STR. prostil	= pravokutni grčki hram koji ispred cele ima trijem s kolonadom stupova
		prothūron, prothuron, protyron		V. protiron E. protiron STR. protiron	= predvorje grčke kuće

prütaneion		prütaneion, prytaneion, pritaneon		V. pritanej E. pritanej A. pritanej STR. pritanej	= sala za primanje uglednika u antičkoj Grčkoj
pszeudodipteros z	pszeudodipter osz	pszeudodipter osz, pseudodiptero s		V. pseudodipter STR. pseudodipter	= grčki hram pravokutnog tlocrta koji se sastoji od pronaosa, naosa i opistodomosa obavijenih trijemom s jednim nizom stupova
	pszeudoopiszt hodomosz	pszeudoopiszt hodomosz, pseudoopistod omos		pseudoopisto dom	= hram u kojem je opistodom naznačen polustupovima i skraćenim antama
pszeudoperipter osz	pszeudopeript erosz	pszeudopeript erosz, pszeudopeript erosz		V. pseudoperipte r E. pseudoperipte r STR. pseudoperipte r	= grčki hram čije se kolonade sljubjuju sa zidom cele
	pszeudoproszt ilosz, presudoprosty los	pszeudoproszt ülosz, pseudoprostyl os		pseudoprostil os	= prostilni hram s polustupovima na pročelju

pteroma	pteroma	pteroma		STR. pteroma	= prostor između zida cele i stupovlja u grčkom hramu
		pulpitum, pulpitus		E. pulpit STR. pulpit	= povišena platforma iza orkestre
putto		puttó	puttók (pl.)	E. puto STR. puto	= dekorativni motiv bucmastoga dječaka, često prikazan nag i s krilima
piknosztülosz		püknosztülosz, pyknostylos		V. piknostil STR. piknostil	= hram kojemu interkolumnij iznosi jedan cijeli i jednu polovicu donjega promjera stupa
regula	regulae (pl.)	regula, regulae (pl.)		V. regula A. regula STR. regula	= filet između guta i tenije
relief → dombormű		relief → dombormű	relief → dombormű		

római oszloprendek				STR. rimski redovi	= arhitektonski stupovni redovi nastali u rimskom antičkom razdoblju
rotonda	rotunda, rotonda	rotunda	rotunda	V. rotunda E. rotunda A. rotunda STR. rotunda	= građevina oblikovana kao cilindar i nadsvođena kupolom
rozetta	rozetta		rozetta	V. rozeta E. rozeta A. rozeta STR. rozeta	= 1. kružni ukras u obliku stilizirana ružina cvijeta = 2. kružni prozor s mrežištem
rusztika	rusztika		rusztika	V. rustika E. rustika STR. rustična obradba, rustična obrada	= grubo obrađeno kamenje, redovito u donjem dijelu zida
	sarokboltfülke → trompus		sarokboltfülke → trompus		
saroklevél	saroklevél		saroklevél	STR. ugaoni list	= stilizirani motiv lista na uglu plinte stupa

		sockel, sockli		STR. sokl	= neukrašeno nisko podnožje zida, pijedestala ili kipa
sokoszlopos átrium → korinthoszi átrium					
	spina			E. spina STR. spina	= zidana struktura koja na dva dijela razdvaja trkalište cirka
stadion	stadion, stadium		sztadion	E. stadion V. stadion STR. stadion	= grčko borilište s polukružnim završetkom za trkačka natjecanja
	striligis, hullámvonal	strigilis, hullámvonaldí sz		STR. strigilacija	= ukras od kanelura svinutih u obliku slova S
stukkó	stukkó	stukkó	stukkó	E. štuk STR. opus tectorium, dop. štuk, štuko	= oblaganje zida tankim premazom smjese praha mramora, vapna, pijeska i vode

sudarasodás → entazis	sudarasodás → entazis	sudarasodás → entázis	sudarasodás → entázis		
sudatorium				A. sudatorij STR. sudatorij	= vlažna parna kupelj u termama
szentély			szentély	V. svetište STR. svetište, dop. sanktuarij	= mjesto na kojem se slavi božanstvo
szerapeion				STR. serapej	= hram posvećen egipatsko- helenističkom bogu Serapeju
szima	szima, sima	szima, sima, sima	szima	V. sima E. sima A. sima STR. sima	= profilacija u obliku slova S
szívléc		szívléc	szívléc		= dekorativni element lezboske sime scolikog oblika

szkéné	szkéné	szkéné	szkéné	V. scena E. skena A. scena, skene STR. skena	= dio teatra iza orkestre, najprije služila kao spremište, kasnije postaje pozadina scenske radnje
szperia		szpeira, speira		E. speira A. spira STR. spira	= profilirana baza stupa
sztéle	sztéle, stele	sztéle	sztéle	V. stela E. stela STR. stela	= uspravna ploča s natpisom, često u svrši nadgrobnog spomenika
sztereobatesz		sztereobatesz, stereobates		E. stereobat A. stereobat, podgradnja STR. stereobat	= zidana platforma grčkog hrama
sztoa, oszlopcsarnok	stoa, sztoa, oszlopcsarnok ,oszlopos előcsarnok	sztoa, stoa	sztoa, oszlopcsarnok	E. stoa A. stoa STR. stoa	= grčka natkrivena kolonada
sztoamotívum					= raščlamba pročelja po uzoru na stou

szülőbatész	stylobatés	szülőbatész, stylobates		E. stilobat A. stilobat STR. stilobat	= najviša stuba krepidome
szüsztülosz		szüsztülosz, systylos		STR. sistil	= hram čiji interkolumnij iznosi dva donja promjera stupa
tablinum	tablinum	tablinum		V. tablinum E. tablinum A. tablinum STR. tablinum	= središnja prostorija domusa
talplemez → plinthosz	talplemez → plitnhosz		talplemez → plinthosz		
tambur, kupoladob	tambur, kupoladob	tambur, kupoladob	tambur	V. tambur A. tambur STR. tambur	= vertikalni zid kružne ili poligonalne tlocrtne osnove koji nosi kupolu
támpillér	támpillér	támpillér	támpillér	V. kontrafor STR. kontrafor	= konstrukcijski element koji pojačava zid

tegula	tegula	tegula		STR. tegula	= crijep ili zidna obloga od opeke
teherhárító ív	teherhárító ív		teherelhárító ív	V. rasteretni luk, odteretni luk STR. rasteretni luk	= luk ugrađen u zid koji opterećenje prenosi bočno
temenosz	temenosz	temenosz, temenos	temenosz	V. temen, temenos E. temenos A. temen STR. temenos	= sveti prostor omeđen zidom
ténia	taenia, tainia	taenia, tainia, ténia		V. tenija A. tenija STR. tenija	= vrpca pravokutnoga presjeka koja odvaja friz od arhitrava
tepidárium	tepidarium	tepidarium	tepidarium	V. tepidarij E. tepidarij STR. tepidarij	= mlaka kupelj u termama
		tetrapylon, tetrapylon	tetrapylon	STR. tetrapilon, dop. kvadrifon	= rimska građevina kubična oblika s portalima na svakoj strani

tetrasztülosz	tetrastylos	tetrasztülosz, tetrastylos		V. tetrastil E. tetrastil STR. tetrastil	= hram s četiri stupa
theatron	theatron		theatron	STR. teatron	= gledalište grčkog teatra koje se sastoji od koncentrično postavljenih redova sjedala
thermae (pl.)	thermae (pl.)	terma	therma	V. terme E. terme A. terme STR. terme	= antička javna kupališta
tholos	tholosz	tholosz, tolos	tholosz	V. tolos, tholos, tolosna grobnica, kružna grobnica E. tholos A. tolos STR. tolos	= grčka građevina kružnog tlocrta
	thrinkosz	thrinkosz			= friz bez dekoracija - vidi i : zooforni friz
timpanon	timpanon, tympanon	timpanon, tümpanon, tympanon	timpanon, tümpanon	V. timpan, timpanon E. timpan A. timpan STR. timpan	= trokutasta ploha na pročelju i začelju hrama

tojásléc, tojássor	tojásléc, tojássor	tojásléc, tojássor	tojásléc	STR. motiv ovala i strelice	= ukrasni motiv koji se sastoji od ovala i elemenata oblikovanih poput strelice
torosz, oszlopgyűrű	torus, oszlopgyűrű	tórusz, oszlopgyűrű	oszlopgyűrű	V. tor, torus E. torus A. tor STR. torus	= kružni element baze stupa
toszkán atrium				V. toskanski atrij A. tuskički atrij STR. toskanski atrij	= atrij čiju krovnu konstrukciju nose grede
toszkán oszloprend	toszkán oszloprend		toszkán oszloprend	V. toskanski red E. toskanski red A. tuskički (toskanski) red STR. toskanski red	= rimski klasični red, s trupom bez kanelura, jednostavnom bazom i kapitelom te vijencem bez ukrasa
tört oromzat, csonka timpanon	nyitott timpanon, csonka oromzat	nyitott timpanon	nyitott timpanon	V. prekinuti antički zabat STR: slomljeni pediment, dop. slomljeni zabat	= pediment prekinut u sredini
triclinium	triclinium	triclinium		V. triklinij E. triklinij A. triklinij STR. triklinij	= 1. blagavaonica s ležajevima u rimskoj kući = 2. glavna primaća prostorija u domusu

triglifosz	triglif, triglyphos	triglif, triglyph, triglyphosz, triglyph, triglyf	triglif	V. triglif E. triglif A. triglif STR. triglif	= element dorskog friza koji razdvaja metope, utorima podijeljen na tri dijela
trisztülosz				STR. tristil	= hram s tri stupa na pročelju
trokhilosz	trochilus	trochilosz, trochilus		V. trohil, trohilus A. trohil STR. trohil	= kružni element baze stupa klasične arhitekture
	trompus, sarokboltfülke	trompus	trompus, sarokboltfülke	V. trompa A. trompa STR. trompa	= dio svoda u obliku ugaone niše koji čini prijelaz iz višekutnoga tlocrta u kružnu bazu kupole
vájat	vájat	vájat		užljebljenje	= plitki urez
vakárkád	vakárkád, arkatúra, árkádsor	arkatura	vakárkád	V. slijepa arkada E. slijepa arkada A. slijepa arkada STR. arkatura, dop. slijepa arkada	= arkada koja ne probija zid već ga dekorativno rašćlanjuje

vestibulum	vestibulum		vesztibül	V. vestibul E. vestibul A. vestibul STR. vestibul	= zatvoreno predvorje ispred antičke građevine
villa	villa	villa	villa	E. villa STR. vila	= rimska kuća za boravak na ladanju
	viridarium	viridarium		STR. viridarij, dop. viridarium	= ograđeni ukrasni vrt u sklopu antičke kuće
voluta	voluta	voluta	voluta	V. voluta E. voluta A. voluta STR. voluta	= spiralno zavijen dekorativni arhitektonski element; dio jonskog, korintskog i kompozitnog kapitela
		vomitorium		V. vomitorij STR. vomitorij	= ulaz u antički teatar, amfiteatar ili stadion

zárókő	zárókő, záradékkő		zárókő	E. zaglavni kamen, tjemeni kamen V. tjemeni kamen, zaglavni kamen A. zaglavni kamen STR. zaglavni kamen, dop. ključni kamen	= središnji element luka, ravnoga luka ili svoda, obično klinasta oblika
zóforosz	zóphorosz	zóphorosz, zoforosz, zoóphorosz, zoophoros, soforos		STR. zooforni friz, dop. zoforus	= friz s prikazima figura i životinja